ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЖИЗЗАХ ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

“САНОАТ ТЕХНОЛОГИЯСИ ВА ҚУРИЛИШ” ФАКУЛТЕТИ

«АВТОМОБИЛ ЙЎЛЛАРИ» КАФЕДРАСИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
“Саноат технологияси ва қурилиш”
факультети декани
________доц. Ж.Хамидов
“_____”_________ 2013 йил

«Йўл ҳаракати қоидалари ва хавфсиз ҳаракатланиш асослари» фанидан бакалавр йўналиши талабаларига амалийм машғулотлар бўйича

У С Л У Б И Й   Қ Ў Л Л А Н М А

Жиззах- 2013 й.

Ушбу услубий қўлланма «Транспорт воситаларини ишлатиш» ва Касб таълими (Транспорт воситаларини ишлатиш) йўналиши талабалари учун ишлаб чиқилган.

Ушбу услубий қўлланма «Автомобил йўллари» кафедрасининг умумий йиғилишида муҳокама қилинди ва тасдиқлашга тавсия қилинди:

Кафедра мажлиси баённомаси. №__ «____» ________2013 й

«АЙ» кафедраси мудири в.б.: Р.А.Абдурахманов

Ушбу услубий қўлланма факультет илмий-услубий кенгашида муҳокама қилинди ва тасдиқланди

Баённома №___ «___» _________2013 йил

Тузувчилар: катта ўқ. Р.А.Абдурахманович
ассистент Ғ.И.Мамаев

Тақризчи: доц. И.Ғ.Ганиев

1-МАВЗУ: *УМУМИЙ ҚОИДАЛАР. ҚОИДАЛАРДА ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН АСОСИЙ ТУШУНЧА ВА АТАМАЛАР. ҲАЙДОВЧИЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ. ЙТҲ СОДИР ЭТГАН ҲАЙДОВЧИЛАРНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ. ЙЎЛ БЕЛГИ ГУРУҲЛАРИ, УЛАРНИ ЙЎЛ КЎЧА ШАРОИТИДА ҚЎЛЛАНИЛИШИ.*

1. Ишнинг мақсади: ***Қоидаларда қўлланиладиган асосий тушунча ва атамалар. Ҳайдовчиларнинг мажбуриятлари. ЙТҲ содир этган ҳайдовчиларнинг мажбуриятлар бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Маълумки, умумий қоидалар бобида ЙҲҚларига оид умумий тушунчалар берилган. Улардан йўл харакати катнашчиларига юклатилган мажбуриятларни, яъни уларнинг ЙҲҚларини ўзларига тегишли бўлган қисмларини билишлари шартлигини ва уларга амал қилишларини мисол қилиб келтириш мумкин. Қоидада жами 45та асосий тушунча ва атамалар бўлиб, улар қоидани ўрганишда келтирилган таърифлари бўйича қабул килинади. Масалан: чорраҳа - йўлларни ўзаро кесишишидан, туташишидан ва айрилишидан ҳосил бўладиган майдондир.

Йўл-транспорт воситаларини ҳаракатланиши учун ажратилган ер минтақаси қатнов қисми, ажратувчи бўлак, тротуар ва йўл ёқасига ажратилади.

Қувиб ўтиш - транспорт воситасининг ўзи эгаллаган ҳаракатланиш бўлагидан чиқиб, олдиндаги транспорт воситасидан ўзиб кетиши.

Ҳайдовчиларнинг мажбуриятлари бобида ҳайдовчилар ўзлари билан олиб юришлари лозим бўлган ҳужжатларни билишлари ва олиб юришлари зарурлиги келтирилади. Бундан ташқари ҳайдовчилар, транспорт воситасининг техник созлигига жавобгарликларини ҳис қилишлари ва транспорт воситаси ҳаракати вақтида ҳам доимо назоратда тутишлари лозим.

ЙТҲ содир этган ҳайдовчиларнинг вазифалари бобида ҳайдовчилар йўл ттранспопт ҳодисалари содир бўлганда биринчи тиббий ёрдам беришлиги зарурлигини, жойдаги йўл транспорт ҳодисасига дахлдор нарсаларни ўзгартирмасдан дарҳол милицияга хабар беришликни, агар йўлни очиш зарурияти туғилса, гувоҳлар иштирокида, ҳодисага алоқадор нарса ва буюмларни ҳамда транспорт воситалари жойларини белгилаб, сўнгра йўлни очишлари мумкинлигини билишлари зарур. Ҳар қандай ҳолатда ҳам ҳодиса жойидан кетиб қолмай милиғия ходимини кутиши зарур. Агар зарар унча катта бўлмаса ҳайдовчилар ҳодиса чизмасини ўзаро келишган ҳолда чизиб тасдиқлаш учун йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармасига келишлари мумкин.

3. Назорат саволлари.

1. Ўзбекистон Республикаси йўлларида транспорт воситаларининг ҳаракатланиши қандай тартибда белгиланган?

1. Ўнг тарафлама.
2. Чап тарафлама.
3. Чап ва ўнг тарафлама

2. Ваколати бўлмаган жисмоний ва юридик шахслар томонидан йўл қопламасини бузиш мумкинми?

1. Мумкин эмас.
2. Мумкин.
3. Ҳаракатни тартибга солиш мақсадида мумкин.

3. Қоидаларни бузган шахслар Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун хужжатларига биноан жавобгарликка тортиладими?

1. Тортиладилар.
2. Тортилмайдилар.
3. Тортиладилар, агар ЙТҲ содир этилса.

4. Белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларига киради:

1. Автобуслар ва йўналишли таксилар.
2. Трамвайлар ва троллейбуслар.
3. Белгиланган йўналишлар бўйича ҳаракатланадиган автобуслар, троллейбуслар, трамвайлар ва йўналишли таксилар.

5. Қувиб ўтиш нима?

1. Эгаллаган ҳаракатланиш бўлагидан чиқиб олдинда кетаётган транспорт воситасидан ўзиб кетиш.
2. Қарама-қарши ҳаракат бўлагига чиқиш ва кейинчалик аввал эгалланган бўлакка қайтиши билан боғлиқ бўлиб, бир ёки бир нечта транспорт воситаларидан ўзиб кетиш.
3. Кам тезлик билан қўшни қаторда ҳаракатланаётган бир ёки бир нечта транспорт воситаларидан ўзиб кетиш.

6. «Рухсат этилган тўла вазн» нима?

1. Транпорт воситасининг юк кўтариши.
2. Транспорт воситасининг ҳақиқий вазни.
3. Ишлаб чиқарувчи корхона томонидан белгиланган, жиҳозланган транспорт воситасининг ҳайдовчи, йўловчи ва юк билан рухсат этилган энг юқори вазни (миқдори).
4. Транспорт воситасида ташиладиган юкнинг уни ишлаб чиқарган корхона йўл қўйган техник тавсифномаси сифатида белгиланадиган вазни.

7. Қайси йўл асосий йўл ҳисобланади?

1.Тупроқли йўлга нисбатан қопламли йўл ёки тегишли белгилар билан белгиланган йўл.
2. Уч томонлама чорраҳада туташиб келган йўлга нисбатан ҳар икки томонга давом этувчи йўл.
3. Ҳар бир йўналишда ҳаракатланиш учун бир бўлакли йўлга нисбатан кўп бўлакли қатнов қисми бўлган йўл.

8. Ёнилғи қуйиш жойидан йўлга чиқиш чорраҳа ҳисобланадими?

1. Ҳисобланмайди. 2. Ҳисобланади.

9. «Етарли кўринмаслик» деганда нима тушунилади?

1. Оқшомдан тонггача бўлган вақт.
2. Кўриниш 150 м. дан кам бўлган ҳолат.
3. Туман тушганда, ёмқир, қор ёғаётганда, ва ҳоказо шароитларда, шунингдек куннинг ғира-шира вақтида йўлнинг кўриниши 300 м. дан кам бўлганда ва ҳоказо шароитларда.
4. Ёмғир ва қор ёғиши, оқшом.

10. Йўлда ҳаракатланишни «тартибга солиш» учун вакил қилинган шахсда нима бўлиши керак?

1. Тегишли гувоҳнома ва таниқлик белгиси-қўл боғичи.
2. Жезл.
3. Қизил чироқ (ёруғлик қайтаргич) гардиш ёки байроқча.
4. Барча санаб ўтилганлар.

11. Ким «йўл ҳаракати қатнашчиси» деб ҳисобланади?

1. Йўл ҳаракати жараёнида транспорт ҳайдовчиси, йўловчи ва пиёда тариқасида бевосита иштирок этаётган шахс.
2. Йўлда бўлган ва унда иш бажармаётган ҳар қандай шахс.
3. Бирор бир транспорт воситасини бошқараётган шахс.

12. Ҳайдовчи ҳаракатланишини бошлашдан олдин қандай амалларни бажариши керак?

1. Транспорт воситасининг созлигини ва тўла жихозланганлигини текшириши.
2. Ҳаракатланиш бошланиши хавфсиз бўлишига ва ҳаракатнинг бошқа иштирокчиларига ҳалақит бермасликка ишонч ҳосил қилиши керак.
3. Тегишли йўналишдаги бурилишни ёруғлик кўрсаткичи билан ишора бериши.
4. Санаб ўтилган барча ҳаракатларни бажариши.

13. Ҳайдовчи ўз ҳаракати йўналишидан қатъий назар кимнинг ихтиёрига транспорт воситасидан фойдаланишга имкон бериши зарур?

1. Йўлдан фойдаланиш хизмати ходимларига.
2. Ҳаёти хавф остида қолган беморлар учун тиббиёт ходимларига.

14. Ихтиёрига транспорт воситалари берилган ваколатномаси бўлган шахс ўзининг иштирокида транспорт воситасини бошқа шахсга бошқаришга топшириши мумкинми?

1. Мумкин.
2. Мумкин эмас.
3. Бу шахсда мазкур тоифали транспорт воситасини бошқаришга ҳайдовчилик гувоҳномаси бўлган тақдирда мумкин.

15. Реакғия ва диққатни пасайтирувчи дори-дармонлар таъсирида бўлган ҳайдовчига транспорт воситаларини бошқаришга рухсат этиладими?

1. Тақиқланади.
2. Рухсат этилади.

16. Йўл-транспорт ҳодисасига даҳлдор бўлган ҳайдовчилар биринчи навбатда бажаришлари шарт:

1. Ҳодиса содир бўлган жойда тўхташ, гувоҳларнинг исми-шарифини ва манзилгоҳини ёзиб олиш, ҳодиса ҳақида милиғияга хабар бериш, шикастланганларга шифокор келгунча тиббий ёрдам бериш учун чоралар кўриш.

2. Дарҳол тўхташ ва ҳодиса содир бўлган жойда қолиш, фалокат мажбурий тўхташ ёритгичини ёқиш ва фалокат сабабли тўхташ белгисини ўрнатиш.

3. Тўхташ ва ҳодисага тегишли изларни сақлаш, уларнинг атрофини тўсиб, ҳодиса содир бўлган жойни айланиб ўтишни ташкил этиш учун ҳамма мумкин бўлган чораларни кўриш, милиғияга хабар бериш, тиббий ёрдам бериш.

17. Агар йўл-транспорт ҳодисаси натижасида ҳеч ким жабрланмаса, моддий зарар эса аҳамиятсиз бўлса, ҳайдовчиларнинг ўзлари ҳодиса рўй берган жойни тарк этиб, энг яқин ДЙҲХХнинг ёки милиғия идорасига ҳодисани қайд қилиш учун кела оладиларми?

1. Кела олмайдилар. 2. Кела оладилар. 3. Ҳодисанинг тахминий чизмасини тузиб ва уни имзолаб кела оладилар.

2-МАВЗУ: *ЙЎЛ БЕЛГИ ГУРУҲЛАРИ. УЛАРНИНГ ЙЎЛ КЎЧА ШАРОИТИДА ҚЎЛЛАНИШИ.*

1. Ишнинг мақсади: ***Йўл белги гуруҳларининг кўча шароитида қўлланиши бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Йўл белгиларидан огоҳлантирувчи, имтиёзли ва тақиқловчи йўл белгиларини кўриб чиқамиз.

Маълумки, огоҳлантирувчи белгилар йўл ҳаракати қатнашчиларига йўлнинг ҳаракатланишда вазиятга қараб чора кўришни талаб қиладиган хавфли қисмларининг жойлашуви ҳамда уларнинг хусусиятлари тўғрисида маълумот бериш учун қўлланилади. Огоҳлантирувчи белгиларни ўрганишда қуйидагиларга аҳамият бериш зарур бўлади. Биринчи навбатда кўринишига эътибор бериш керак, яъни уларнинг асосий қисми тенг томонли учбурчак шаклида бўлишлиги, ҳошияси қизиллиги, фони оқ рангда, тасвири эса қора рангда бўлишига. Сўнгра аҳоли яшаш жойларидан ташқарида такрорланадиган 1.1, 1.2, 1.9, 1.10, 1.21 ва 1.23 олтита йўл белгиларини яхши эслаб қолишлари. Булардан ташқари огоҳлантирувчи белгиларни ўрнатилиш масофалари аҳоли яшайдиган жойларда 50-100 метр, аҳоли яшаш жойларидан ташқарида эса 150-300 метр эканлигини ва 7.1.1 қўшимча ахборот белгилари билан ҳам ўрнатилиши мумкинлигига аҳамият бериш зарур бўлади.

Имтиёз белгилари - чорраҳаларда, йўлнинг тор қисмларида ҳаракатланиш тартибини белгилаш учун қўлланилади. Имтиёз белгилари 9 та бўлиб, уларнинг кўринишларини аниқ эслаб қолиш талаб этилади, чунки бу гуруҳ белгилари бошқа гуруҳ белгиларидан ташкил этилганлиги сабабли кўриниши тенг томонли

учбурчак, доира, тўртбурчак, кўпбурчак шаклларига эга. Имтиёз белгилари бевосита ўша жойнинг ўзига ўрнатилади.

Тақиқловчи белгилар - йўл ҳаракатига маълум чекланишлар киритиш ёки уларни бекор қилиш учун қўлланилади. Тақиқловчи белгиларнинг асосий қисмининг кўриниши доира шаклида бўлиб, ҳошияси қизил, фони оқ ва кўк рангда, тасвири эса қора рангда ва тақиқловчи тасвир қизил рангда берилган бўлади.

Тақиқловчи белгиларда белгиларни таъсир доирасини ҳамда белгиларнинг кимларга дахлдорлигини аниқ билиб олиш зарур бўлади. Масалан: 3.27 йўл белгисининг таъсир доираси биринчи навбатда кейинги чорраҳагача, сўнгра кейинги шу йўл белгисигача ёки 1.10 йўл белги чизиғи билан белгиланган жойгача ёки қўшимча ахборот белгилари билан белгиланган жойгача ва ҳоказо тартибда белгиланишини аниқ билиб олиш зарур бўлади.

3. Назорат саволлари.

ОГОҲЛАНТИРУВЧИ БЕЛГИЛАР

1. Бу йўл белгиси билдиради:

1. Йўлнинг тротуар ёки пиёдалар йўлкаси бўлган қисмини.
2. Йўлнинг пиёдалар ўтиш жойи бўлган қисмини.

2. Қайси белги йўлнинг хавфли бурилишига яқинлашаётганлиги хақида огоҳлантиради?

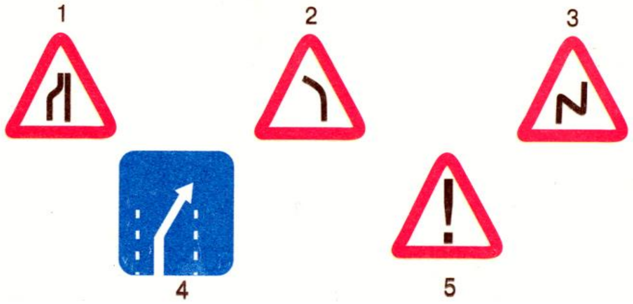

1. 2. 3. 4. 5.

3. Бу йўл белгиси огоҳлантиради, олдинда:

1. Кўприк ёки сойда кечими бўлмаган сув тўсиқли йўл қисми борлигидан.
2. Сув тўсиқли йўл қисмида очиб қўйиладиган кўприк борлигидан.
3. Йўл анҳор ёқасига ёки бирон бир сув ҳавзасининг қирғоғига чиқиладиган жойи борлигидан.

4. Бу йўл белгиси билдиради:

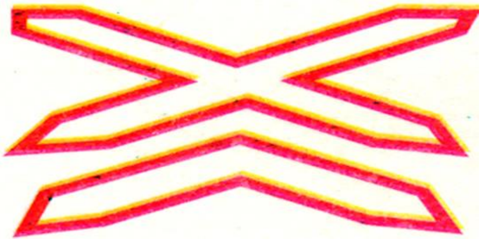

1. Шлагбаум билан жиҳозланмаган бир изли темир йўл кесишмасини.
2. Шлагбаум билан жиҳозланган бир изли темир йўл кесишмасини.
3. Шлагбаум билан жиҳозланган икки ва ундан кўп изли темир йўл кесишмасини.

5. Белгилардан қайси бири бевосита йўлнинг хавфли қисми олдига ўрнатилади?

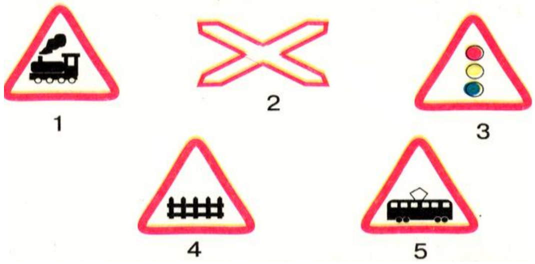

1. 2. 3. 4. 5.

6. Қайси белги шлагбаумли темир йўл кесишмасига яқинлашганлик ҳақида огоҳлантиради?

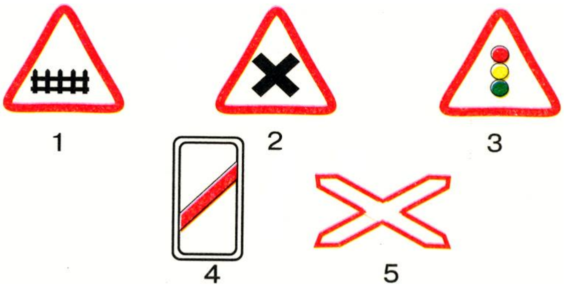

1. 2. 3. 4. 5.

ИМТИЁЗ БЕЛГИЛАРИ

1. Бу белги нимани билдиради?

1. Рўпарадан келаётган транспот воситаларига нисбатан биринчи ўтиш ҳуқуқини беради.
2. Ҳайдовчи рўпарадан ҳаракатланаётган транспорт воситасига йўл бериши керак.
3.Бир томонлама ҳаракатли йўл қисмининг тамом бўлганлигини билдиради.

2. Қайси белги кесиб ўтилаётган йўлдан ҳаракатланаётган транспорт воситаларига йўл беришни юклайди?

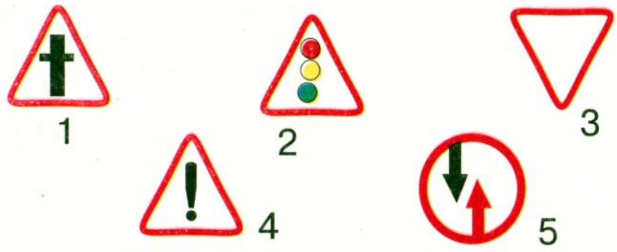

1. **2.**

3. Чорраҳа олдида бу белги ўрнатилган бўлса, ҳайдовчи қандай йўл тутиши керак?

1. Кесишадиган йўлда транспорт воситалари бўлмаса чорраҳадан тўхтамай ўтиши.
2. Чорраҳадан ўтишда айниқса хушёр бўлиш.
3. Кесишадиган йўл бўйлаб ҳаракатланаётган траспорт воситаларига йўл бериш учун тўхташ чизиғида тўхтаб, у йўк бўлса кесиб ўтиладиган қатнов қисмининг четида тўхташи.

4. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси йўл бериши керак?

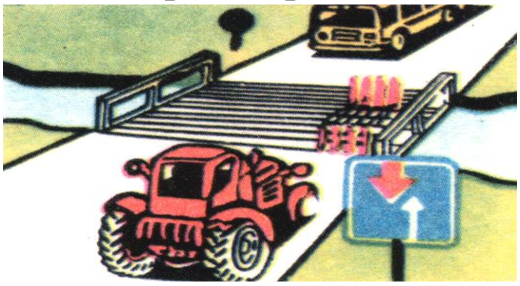

1. Трактор ҳайдовчиси.
2. Автобус ҳайдовчиси.

ТАҚИҚЛОВЧИ БЕЛГИЛАР

1. Қайси белги узунлик ўлчами белгида кўрсатилгандан узун бўлган транспорт воситаларининг ҳаракатланишини тақиқлайди?

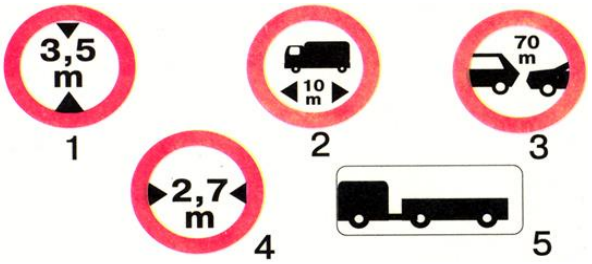

1. 2. 3. 4. 5.

2. Қайси белги ҳафтанинг жуфт кунларида тўхтаб туришни тақиқлайди?

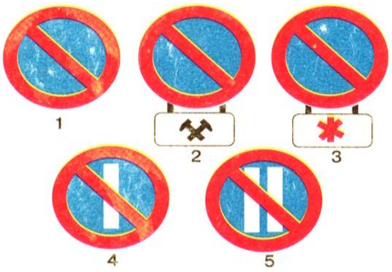

1.
2.
3.
4.
5.

3. Автомобил ҳаракатининг барча рухсат этилган йўналишлари қайси жавобда тўғри кўрсатилган?

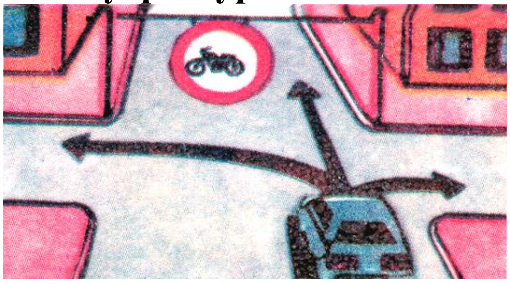

1. Фақат чапга.
2. Фақат тўғрига.
3. Фақат ўнгга.
4. Чапга ва ўнгга.
5. Барча йўналишларда.

4. Ушбу белги таъсири доирасида автобус ҳайдовчиси кувиб ўтиши мумкинми?

1. Кувиб ўтиш қоидаларига риоя килиб барча ҳолларда мумкин.
2. Мумкин эмас.
3. Агар қувиб ўтилаётган траспорт воситалари соатига 40 км дан кам тезликда ҳаракат қилаётган бўлсагина мумкин.

5. Агар йўлда ушбу белги ўрнатилган бўлса автомобилни шатакка олишга рухсат этиладими?

1. Фақат енгил автомобилларга рухсат этилади.
3 .Каттиқ тиркагичда рухсат этилади.
4. Тақиқланади.
5. Хар қандай тиркагичда рухсат этилади.

6. Бу белги таъсири доирасида қайси транспорт воситаларида қувиб ўтиш тақиқланади?

1. Ҳаммасида.
2. Ҳаммасини 40км/соат дан кам тезликда якка ҳаракат қилаётганларидан ташқари.
3. Енгил автомобиллар, мотоғикллар ва тўла вазни 3,5 т дан кам бўлган юк автомобилларида.
4. Тўла вазни 3,5 т дан кўп бўлган юк автомобилларида.

7. Бу белги таъсири доирасида қайси юк автомобили ҳаракатни давом эттириши мумкин?

1. 8 т. гача юк ортган автомобил.
2. 8 т. юк кўтариш қобилятига эга бўлган бўш автомобил.
3. Рухсат этилган тўла вазни 8 т дан ортиқ бўлмаган автомобил.

8. Қайси белгида тўхташ шарт?

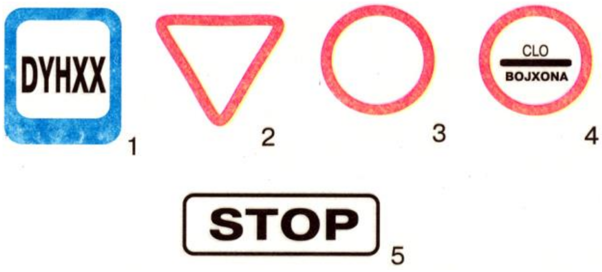

1.
2.
3.
4.
5.

9. Бу йўл белгиси:

1. Икки ғилдиракли аравачасиз мотоғиклллардан ташқари ҳамма механик транспорт воситаларининг ҳаракатланишини тақиқлайди.
2. Ғилдиракли тракторлардан ташқари ҳамма транспорт воситаларининг ҳаракатланишини тақиқлайди.
3. Тракторлар ўзи юрар машиналарнинг ҳаракатланиши тақиқлайди.

10. Ушбу йўл белгиси ҳаракатланишни тақиқлайди:

1. Барча механик транспорт воситаларига.
2. Фақат юк автомобилларига.
3. Барча автомобилларга.

Йўл белгиларидан буюрувчи, ахборот-ишора, сервис ва қўшимча ахборот белгиларини кўриб чиқамиз.

Маълумки, буюрувчи белгилар транспорт воситаларига кўрсатилган йўналишда ёки фақат маълум йўналишларда ҳаракатланишлари лозимлигини буюради. Буюрувчи белгиларни ҳам шу гуруҳга хос кўринишини, яъни доирасимон ва кўк фонлигини, белгиларнинг ўрнатилиш жойларини, уларни ҳам дахлдорликларини аниқ билиб олиш, эслаб қолиш зарур бўлади.

Ахборот ишора белгилари ҳаракат қатнашчиларига йўлдаги ҳаракат тартиби хусусиятлари ҳамда аҳоли яшайдиган жойлар ва манзилларнинг жойлашуви ҳақида маълумот бериш учун қўлланилади.

Ахборот - ишора белгиларини ҳам шу гуруҳга хос тўғри тўртбурчак шаклида, фони кўк, яшил, оқ ҳамда сариқ эканлиги ва нима учун бундай фонларда берилиши маъноларини аниқ билиб олиш зарур бўлади. Кўк фонли ахборот ишора белгилари асосан, шу гуруҳга хослигини билдиради. Яшил фонлиги эса автомагистралларга ўрнатилади, оқ фонли ахборот ишора белгилари бевосита аҳоли яшаш жойининг ичидалигини билдиради. Сариқ фонли ахборот-ишора белгилари эса таъмирлаш ишлари кетаётган жойларга ўрнатилади.

Сервис белгилари ўз номининг мазмунидан келиб чиқиб, улар транспорт воситалари, йўловчилар ва ҳайдовчиларга хизмат кўрсатиш жойлари ҳақида маълумот бериш учун қўлланилади.

Ахборот ишора белгиларининг кўриниши ва номларини билиб олиш зарур бўлади.

Қўшимча ахборот белгилари улар билан биргаликда қўлланилган белгиларга аниқлик киритиш ёки уларнинг таъсирини чеклаш учун қўлланилади. Қўшимча ахборот белгилари тўғри тўртбурчак шаклида бўлиб, фони оқ, тасвири қора рангда берилган бўлади. Буни ҳам аниқ эслаб қолиш талаб этилади. Бу белгилар асосий белгиларнинг остида келади.

БУЮРУВЧИ БЕЛГИЛАР

1. Қайси белги «Тўсиқни чапдан четлаб ўтиш» деб аталади?

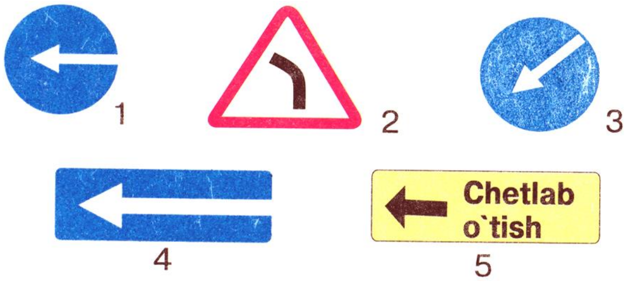

1.
2.
3.
4.
5.

2. Бу йўл белгиси:

1. Фақат кўрсатилган ёки ундан юқори тезликда ҳаракатланишга рухсат беради.
2. Белгида кўрсатилгандан ортиқ тезликдаги ҳаракатни тақиқлайди.
3. Йўлнинг шу қисмида тавсия этилган ҳаракатланиш тезлигини кўрсатади.

3. Ҳайдовчи қайси расмда қоидалар талабларини бузмай туб маневр қилади?

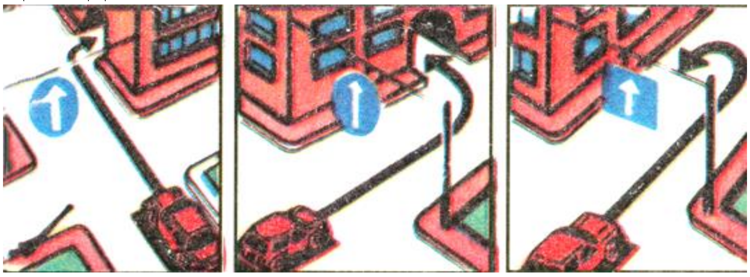

1.
2.
3.

4. Бу белгида ҳаракатланиш рухсат этилади:

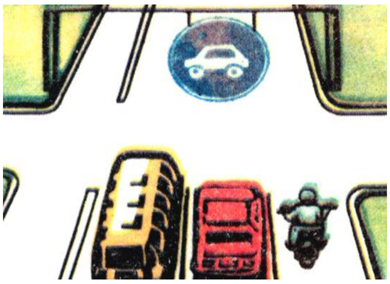

1. Фақат автомобил ҳайдовчисига.
2. Фақат автомобил ва мотоғикл ҳайдовчиларига.
3. Кўрсатилган барча транспорт воситаларининг ҳайдовчиларига.
4. Фақат автомобил ва автобус ҳайдовчиларига.

5. Бу чорраҳада чапга бурилишга рухсат этиладими?

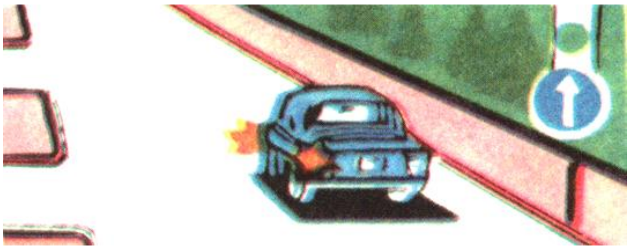

1. Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.

6. Белгиларнинг тақсири қайси транспорт воситаларига тадбиқ этилади?

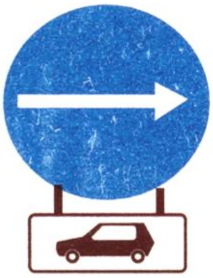

1. Фақат енгил автомобилларга.
2. Енгил автомобилларга ва мотоғиклларга.
2. Енгил автомобилларга ва рухсат этилаган тўла вазни 3,5 т дан кам ёки тенг бўлган юк автомобилларига.

АХБОРОТ-ИШОРА БЕЛГИЛАРИ

1. Бу белгиларнинг қайси бири «Бир томонлама ҳаракатланиш йўлига чиқиш»ни билдиради?

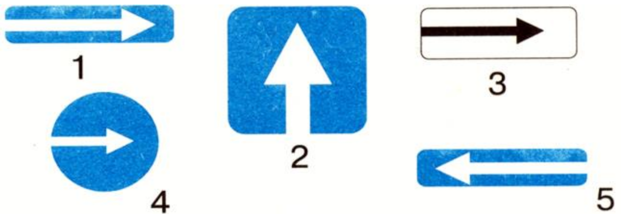

1.
2.
3.
4.
5.

2. Бу белги автомобилнинг ҳаракатланишига рухсат этади.

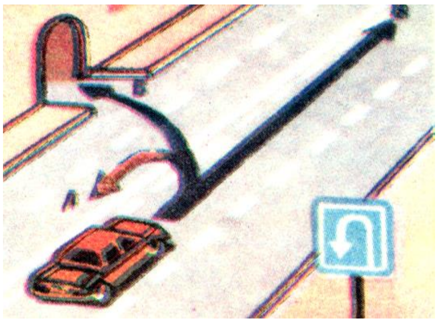

1. Барча йўналишларига.
2. В ва Б
3. А ва Б

3. Бу белги нимани билдиради?

1. Тўла вазни 3,5 дан ортиқ бўлган юк автомобилларининг мажбурий ҳаракат йўналишини.
2. Фақат юк автомобиллари учун ҳаракат йўналишини.
3. Юк автомобиллари, тракторлар, ўзиюрар машиналар учун, агар чорраҳада уларнинг ҳаракати йўналишидан бирида тақиқланган бўлса, тавсия этиладиган ҳаракат йўналишини.
4. Шахарлараро юк ташувчи юк автомобилларининг ҳаракат йўналишини.

4. Бу белги ўрнатилган йўлда автобусларга ҳаракатланиш рухсат этиладими?

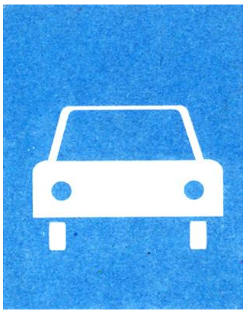

1. Рухсат этилган тўла вазни 3,5 т дан ортиқ бўлмаган автомобилга рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Рухсат этилади.

5. Қайси белги йўлнинг бир томонлама ҳаракатланиш йўл қисмини кўрсатади?

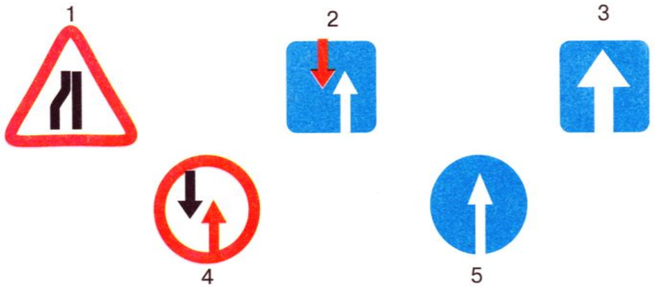

1.
2.
3.
4.
5.

6. Қайси белги йўл масофасининг бошини ёки охирини билдиради?

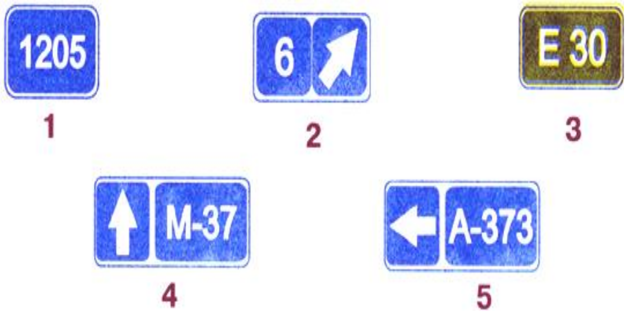

1.
2.
3.
4.
5.

СЕРВИС БЕЛГИЛАРИ.

1. Қайси белги «Меҳмонхона» ёки «мотел»ни билдиради?

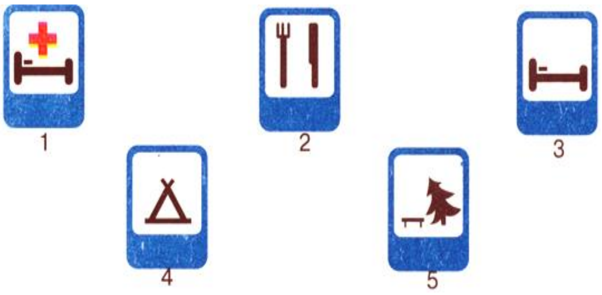

1
2
3
4
5

ҚЎШИМЧА АХБОРОТ БЕЛГИЛАРИ.

1. Белги остидаги кўрсаткич нимани билдиради?

1. Белгидан биринчи бурилишнинг бошланишигача бўлган масофани.
2. Биринчи бурилишдан иккинчи бурилишнинг бошланишигача бўлган масофани.
3. Йўлнинг хавфли бурилишлар бўлган қисмининг узунлигини

2. Белги тагидаги қўшимча белги нимани билдиради?

1. Белгидан унинг амал қилиш ҳудудигача бўлган оралиқни.
2. Тақиқловчи белги амал қилиш ҳудудини.

3. Қайси қўшимча ахборот белгиси транспорт воситаларининг тўхтаб туриш жойига қўйиш усулини кўрсатади?

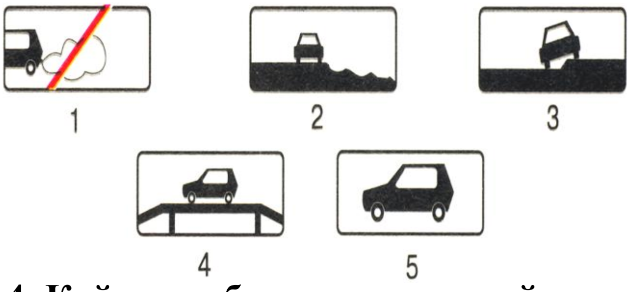

1. 2. 3. 4. 5.

4. Қуйидаги белги тагидаги қўшимча аҳборот белгиси ҳайдовчига нима ҳақида хабар беради?

1. Тўхтаб туриш пайтида юргизгични ўчириш тақиқланади.
2. Тўхтаб туриш фақат юргизгич ишламаётганда мумкин.

3-МАВЗУ: *ЙЎЛ БЕЛГИ ЧИЗИҚЛАРИ. УЛАРНИНГ ЙЎЛ КЎЧА ШАРОИТИДА ҚЎЛЛАНИЛИШИ.*

1. Ишнинг мақсади: ***Йўл белги чизиқларининг кўча шароитида қўлланишии бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Маълумки, йўл белги чизиқлари ётиқ ва тик чизиқларга бўлинади.Ётиқ чизиқлар асосан ҳаракатланиш тартибини белгилайди. Ётиқ чизиқлар кўриниши, яъни ранги бўйича оқ ва сариқ рангда бўлади. Оқ рангли ётиқ чизиқларнинг ўзи узлуксиз, узуқ-узуқ, ёзувлар ва рақамлар куринишидан иборат бўлиб, улар бир биридан ўлчамлари билан фарқ қилади. Сариқ рангли ётиқ чизиқлар уч хил бўлади: узлуксиз, узиқ-узиқ ва зигзаг шаклида. Буларнинг ҳам чизилиш жойларини, уларнинг аҳамиятини аниқ билиб олиш талаб этилади.

Тик чизиқлар оқ ва қора рангда бўлиб, улар йўл иншоотлари ва жиҳозларда уларнинг ўлчамларини кўрсатиш, кўз билан чамалаш воситасида хизмат қилади. Уларнинг ҳам чизилиш жойларини аниқ эслаб қолиш талаб этилади.

3. Назорат саволлари.

1. Ҳайдовчига кўрсатилган йўналиш бўйича ҳаракатланиб, манёврлар бажаришга рухсат берилганми?

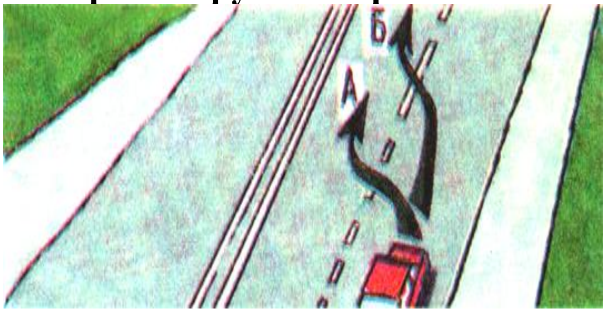

1. А бўйича рухсат этилган.
2. Б бўйича рухсат этилган.
3. Иккови бўйича ҳам рухсат этилган.

2. Ҳайдовчига транспорт воситаларининг тўхтаб туриш жойлари чегарасини билдирадиган узлуксиз чизиқни кесиб ўтишга рухсат бериладими?

1. Тўхташ учун рухсат берилади.
2.Тақиқланади.
3.Кириш ва чиқиш учун рухсат берилади.
4.Ҳамма холларда рухсат берилади, агар тўхтаб туриш жойида бошқа транспорт воситалари йўк бўлса.

3. Қарама-қарши йўналишдаги транспортлар оқими иккита сидирға чизиқлар билан ажратилган йўл нечта ҳаракатланиш бўлагига эга?

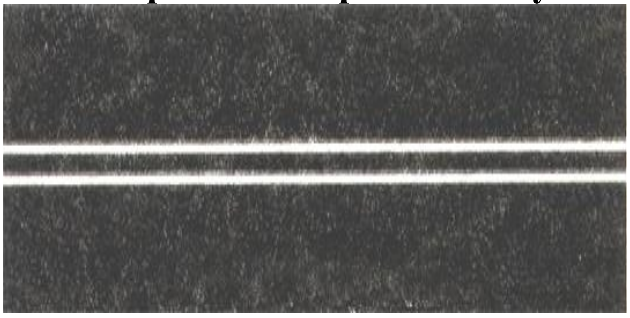

1. Иккита.
2. Иккита ёки учта.
3. Учта.
4. Тўртта ва ундан кўп.

4. Ётиқ чизиқнинг узлуксиз сариқ чизиғи нимани билдиради?

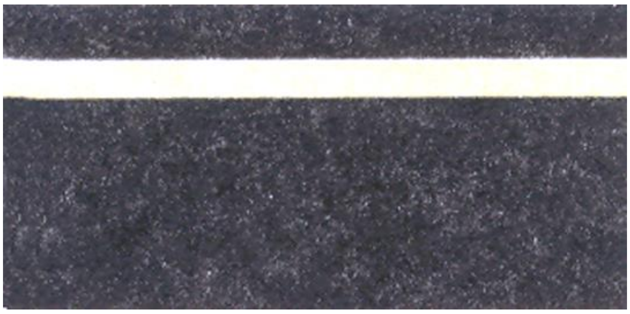

1. Транспорт воситаларининг тўхташи тақиқланган жойни.
2. Белгиланган йўналишли транспорт воситалари ва такси тўхтатишга рухсат берилган жойни.
3. Транспорт воситаларининг тўхтаб туриши тақиқланган жойни.

5. Қайси йўналишларда ҳаракатланиш рухсат этилади?

1. А йўналишида.
2. В йўналишида.
3. С йўналишида
4. А ва В йўналишларида.
5. В ва С йўналишида

6. Қатнов қисмидаги бундай йўналтиргичлар нимани билдиради?

1. Ҳайдовчини йўлнинг хавфли қисмига яқинлашаётганлиги ҳақида огоҳлантиради.
2. Қатнов қисмининг торайишига яқинлашаётганлиги ҳақида огоҳлантиради.
3. Йўлнинг хавфли бурилиш йўналишини кўрсатади.

7. Бу ётиқ чизиқлардан қайси бири белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларининг тўхташ жойини билдиради?

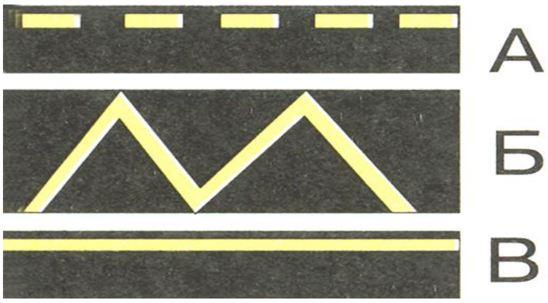

1. А
2. В
3. Б
4. А ва В
5. В ва Б

8. Реверсив ҳаракат бўлаклари чегараларини қайси чизиқ белгилайди?

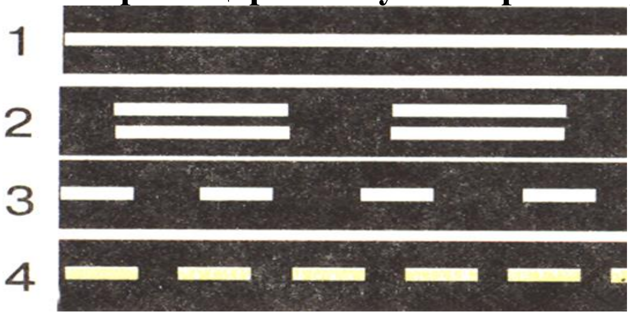

1. 1-чизик.
2. 2-чизик.
3. 3-чизик.
4. 2-ва 3-чизик.
5. 3-4-чизик.

ТИК ЧИЗИҚЛАР

1. Бу йўл чизиғи нимани билдиради:

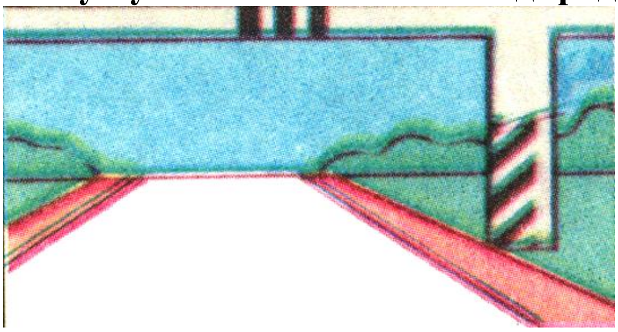

1. Йўлларнинг ости-устидаги қисмини.
2. Ҳаракатланиш тезлиги 40 км/соат гача чекланган қисмини.
3. Йўл иншоотларининг ҳаракатдаги транспорт воситаларига хавф туғдирадиган тик бўлакларини.

2. Бу тик йўл чизиғи нимани билдиради?

1. Йўлнинг хавфли жойларидаги ҳаракатланиш бўлаги чегарасини.
2. Йўлнинг кичик радиусли бурилишларида йўл четидаги тўсиқларнинг ён юзларини.
3. Ҳавфли йўл қисмларида бордюрларни.
4. Йўналтирувчи устунчалар, бетон ёки темир-бетон устунчалар, тўсиқ устинчалари ва шунга ўхшашларни.

4-МАВЗУ: *ПИЁДАЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ. ЙЎЛОВЧИЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ. МАХСУС ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИНГ ИМТИЁЗИ. СВЕТОФОР ВА ТАРТИБГА СОЛУВЧИНИНГ ИШОРАЛАРИ.*

1. Ишнинг мақсади: ***Пиёда ва йўловчилар вазифалари, автоматик бошқарув бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Йўл ҳаракати қоидаларида келтирилган пиёдаларнинг вазифаларини барча ҳайдовчи ва пиёдалар яхши билишлари зарур бўлиб, пиёдалар унга қатъий риоя қилсалар йўлларда ЙТҲ нинг олди олиниб, ҳайдовчилар ҳам катнов қисмида ишончли хавфсиз юраоладилар. Чунки пиёдалар томонидан қоидабузарликлар жуда кўплаб содир этилиб, уларнинг жабрини кўп ҳолларда ҳайдовчилар кўрадилар. Йўловчилар ҳам қоида талаблари асосида ҳайдовчиларни чалғитмасалар, транспорт воситаларини белгиланган жойда кутиб, унга чиқиб-тушсалар мақсадга мувофиқ бўлади. Йўл ҳаракати қатнашчилари махсус транспорт воситаларининг имтиёзларини аниқ билишлари, уларга амал қилишлари зарур ҳамда махсус транспорт воситаларидаги чироқ маёқчаларининг фарқларини ажрата билишлари зарур. Ҳайдовчилар светофор турларини, уларнинг ишораларини мазмунан жуда яхши билишлари зарур ва уларга амал қилишлари талаб этилади. Бундан ташқари тартибга солувчи ким бўла олишлигини ва уларнинг ҳаракатни тартибга солишдаги ҳолатларининг мазмунини яхши билишлари шарт.

3. Назорат саволлари.

1. Пиёдаларга йўлни пиёдалар ўтиш жойидан ташқарида кесиб ўтишга рухсат этиладими?

1. Рухсат этилади.
2. Кўринадиган ораликда ўтиш жойи ёки чорраха бўлмаса, ажратувчи бўлаксиз ва тўсиқсиз йўлларда йўлнинг иккала томони яхши кўринадиган жойидан қатнов қисмининг четига нисбатан тўғри бурчак остида рухсат этилади.
3. Тақиқланади.

2. Тротуар ёки пиёдалар йўлкаси бўлмаганда, пиёдалар велосипед йўлкаси бўйлаб ҳаракат қила оладиларми?

1. Қила олади.
2. Агар велосипедларнинг ҳаракатланишини қийинлаштирмаса, қила олади.
3. Қила олмайди.
3. Аҳоли яшайдиган жойлардан ташқарида пиёдалар қандай юришлари керак?

3. Йўл ёқасидан ёки қатнов қисмининг четидан ҳаракатланаётган транспорт воситаларига қарши.

2. Йўл ёқасидан ёки қатнов қисмининг четидан транспорт воситаларининг ҳаракати бўйлаб.
3. Ҳар қандай йўналишда фақат йўл ёқасида.

4. Қайси жавобда йўловчилар учун чиқиш ва тушиш майдончаси бўлмаган шароитдаги жойлар тўлиқ кўрсатилган?

1.Қатнов қисми ёки тротуар томонидан.
2. Тротуар томонидан.
3. Йўл ёқасида ёки қатнов қисми томонидан.
4. Тротуарда ёки йўл ёқаси томонидан.

5. Ҳайдовчи транспорт воситасини бошқараётганида йўловчилар уни чалғитишига рухсат этиладими?

1.Рухсат этилади.
2. Белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларида фақат бир марталик чипталар сотиб олиш учун рухсат этилади.
3. Тақиқланади.

6. Қатнов қисми томонидан йўловчиларнинг тушиши ва чиқишига қайси ҳолларда рухсат этилади?

1.Транспорт воситаси мажбурий тўхтаганда.
2. Ҳайдовчининг хоҳишига кўра шу шарт биланки, бу хавф-хатардан ҳоли бўлса ва бошқа ҳаракат қатнашчиларига ҳалақит бермаса.
3. Тротуар томондан ёки йўл ёқасидан иложи бўлмаса шу шарт биланки бу хол хавф-ҳатарсиз бўлса ва бошқа ҳаракат қатнашчиларига ҳалақит бермаса.

7. Сарғиш рангли милтилловчи чироқ ёқилган ҳолатда ҳаракатланиш учун имтиёз бериладими?

1.Ҳа. 2. Йўқ.

8. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси биринчи навбатда ҳаракатланиш устунлигига эга?

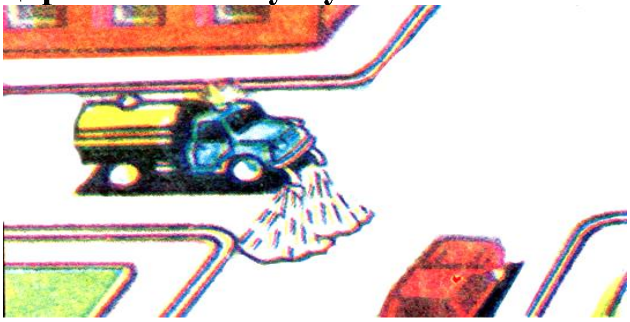

1. Йўл хизмати машинасининг ҳайдовчиси.
2. Енгил автомобил ҳайдовчиси.

9. Ялтировчи кўк маёқча ва унга қўшимча махсус товушли ишораси ёқилган транспорт воситаси сизга яқинлашиб келмоқда. Сиз шундай транспорт воситасига қарши ҳаракатланаётган бўлсангиз, нима қилишингиз лозим?

1.Ўнгга ўтиш ва саф охиридаги ялтировчи кўк маёқчаси ёқилган транспорт воситаси ўтиб кетгунча алоҳида эхтиёткорлик билан ҳаракатланиш.
2. Бу транспорт воситасидан тезроқ ажралиш учун тезликни ошириш.
3. Тротуар ёки йўл ёқасида тўхташ ва саф охиридаги ялтировчи кўк яшил маёқчаси ёқилган транспорт ўтиб кетгандан кейин ҳаракатни бошлаш.

10. Навбат билан йилт-йилт этиб турувчи 2 та ьизил ёритгичлар ьуйидаги маънога эга:

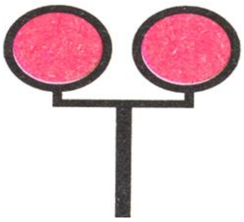

1. Ҳаракатни тақиқлайди.
2. Бошқа ҳайдовчиларга қатнов қисмига махсус ТВ ларининг ўтганидан хабар қилади.
3. Алоҳида эҳтиёткорлик билан ҳаракатланишга рухсат этилади.

11. Ушбу светофор ишорасида ҳаракатланиш рухсат этилган:

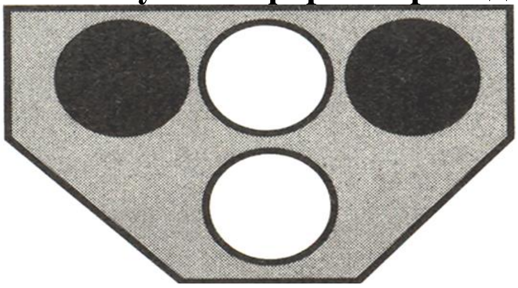

1. Фақат тўғрига.
2. Фақат ўнгга.
3. Фақат чапга
4. Барча йўналишларда.

12. Ушбу светофор қаерда қўлланилади?

1. Қатнов қисминнг бутун кенглиги бўйича.
2. Қатнов қисмидаги ыаракатланиш йўналиши карама-қарши томонга ўзгарадиган бўлаклар устида қўлланилади.
3. Фақат белгиланган йўналишдаги транспорт воситалари учун белгиланган бўлакларда.

13. Қайси расмда ҳайдовчи тўғри бурилаяпти?

1. Чапдаги расмда.
2. Ўнгдаги расмда.

14. Мотоциклнинг ҳайдовчиси қандай холда чапга тўғри бурилади?

1. Чорраҳага чиқди, юк автомобилини ўтказиб юборди, бурилишни тугаллади.
2. Чорраҳага чиқди ва тартибга солувчининг рухсат этувчи ишорасини кутиб, бурилишни тугаллади.
3. Тухташ чизигида тухтади ва тартибга солувчининг рухсат этувчи ишорасида тухтамай чапга бурилди.

15. Ҳаракатланишга рухсат берилган:

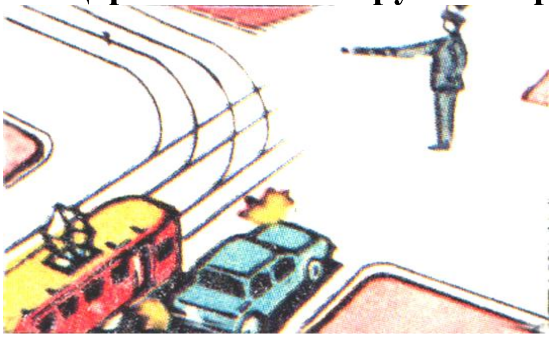

1. Фақат трамвайга.
2. Фақат автомобилга.
3. Автомобил ва трамвайга.

16. Ҳаракатланиш рухсат этилган

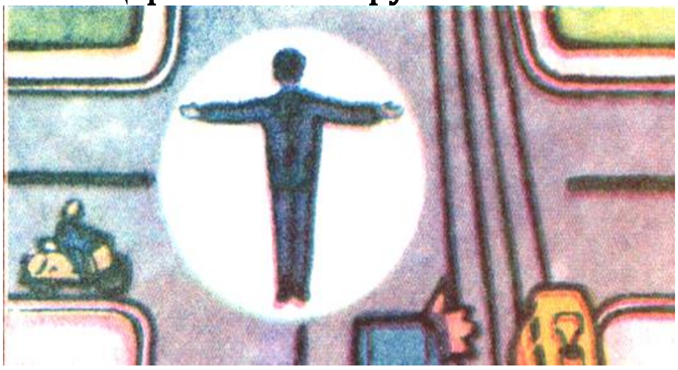

1. Мотоциклга.
2. Автомобил ва мотоциклга.

19. Қайси транспорт воситаси ҳайдовчиси тўғрига ҳаракатланиш ҳуқуқига эга?

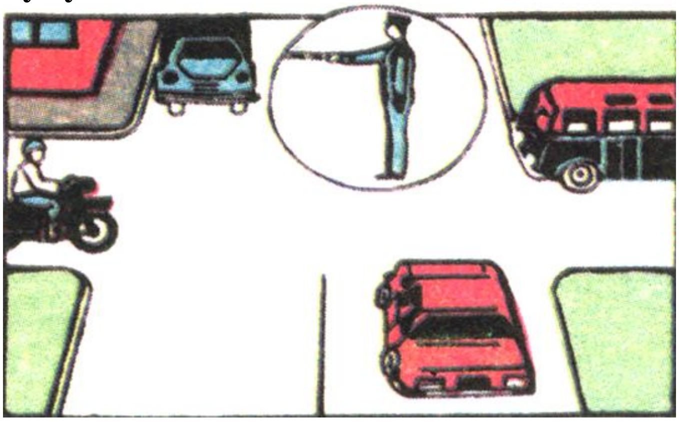

1. Автобус ва мотоцикл ҳайдовчилари.
2. Енгил ва юк автомобиллари ҳайдовчилари.
4. Енгил автомобил ҳайдовчиси.

20. Ҳаракатланиш рухсат этилган:

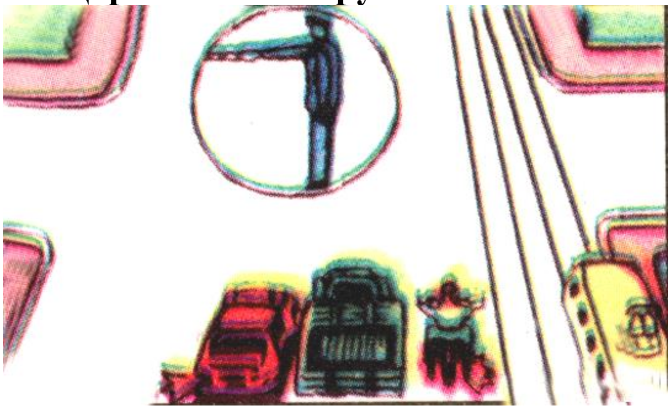

1. Мотоциклга.
2. Автомобиллар ва мотоциклга.

5-МАВЗУ. ОГОҲЛАНТИРУВЧИ ВА ФАЛОКАТ ИШОРАЛАРИ, ФАЛОКАТ САБАБЛИ ТЎХТАШ БЕЛГИСИНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ. ҲАРАКАТЛАНИШНИ БОШЛАШ, ЙЎНАЛИШНИ ЎЗГАРТИРИШ. ЙЎЛНИНГ ҚАТНОВ ҚИСМИДА ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИНГ ЖОЙЛАШИШИ.

1. Ишнинг мақсади: ***Йўл белгилари ва ҳаракатланишни бошлаш йўналишни ўзгартириш ҳамда йўлнинг қатнов қисмида транспорт воситаларининг жойлашиши бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Ҳаракатланиш бошланишдан, қайта тизилишдан, бурилиш (қайрилиб олиш)дан ва тўхташдан олдин ҳайдовчи тегишли йўналишни билдирувчи бурилиш ёруғлик кўрсаткичи, улар бўлмаганда ёки бузуқ бўлганда эса, қўл билан ишоралар бериши шарт.

Чапга бурилиш (қайрилиб олиш)ни билдирувчи ишорага чап қўлни ёки тирсакдан тўғри бурчак остида букилган ўнг қўлни ёнга узатиш мос келади.

Ўнгга бурилишни билдирувчи ишорага ўнг қўлни ёки тирсакдан тўғри бурчак остида букилган чап қўлни ёнга узатиш мос келади.

Тўхтатиш ишораси чап ёки ўнг қўлни юқори кўтариб берилади.

Ҳайдовчи ҳаракатланишни бошлаш, қайта тизилиш, бурилиш (қайрилиб олиш), йўналишини ўзгартириш ва тўхташдан олдин ўз ҳаракати билан бошқа транспорт воситаларига хавф солмаётганлигига ва тўсқинлик қилмаётганлигига ишонч ҳосил қилиши керак.

Ёндош ҳудудлардан йўлга чиқаётган ҳайдовчи унда ҳаракатланаётган транспорт воситаларига ва пиёдаларга, шунингдек, ундан чиқишда ўзининг ҳаракат йўналишини кесиб ўтаётган пиёдалар ва велосипедчиларга йўл бериши керак.

3. Назорат саволлари.

1. Огоҳлантириш ишорасини бериш ҳайдовчига биринчи ҳарактланиш ҳуқуқини берадими?

1. Бермайди.
2. Манёврни тугатиш вақтида беради.
3. Манёврни бошлаш вақтида беради.
4. Ҳамма холларда беради.

2. Ҳайдовчи ахоли яшайдиган жойдан ташқаридаги йўлда қувиб ўтилаётган ҳайдовчининг эътиборини жалб этиш учун фара чироқларини ўчириб ёқиш ва товуш ишораси беришни қўллаб тўғри қилдими?

1. Нотўғри.
2. Тўғри.

3. Қувиб ўтишда фараларнинг узоқни ёритувчи чироқларидан огоҳлантирувчи ишора сифатида фойдаланиш мумкинми?

1.Ҳамма холда мумкин.
2.Мумкин, агар бу бошқа ҳайдовчиларнинг кўзини қамаштирмаса, шу жумладан орқани кўриш кўзгуси орқали ҳам.
3.Мумкин эмас.
4. Ахоли яшайдиган жойлардан ташқаридаги йўлларда мумкин.

4. Ҳайдовчи манёврни бажаришда бурилиш кўрсаткичлари билан ёруғлик ишорасини хар доим бериши керакми?

1. Хар доим бериш керак.
2. Керак эмас, агар ҳаракатланишининг бошқа қатнашчиларини чалғитиши мумкин бўлса.
3. Керак, зарурий эҳтиёт чораларини кўрган холда.

5. Шатакка олинган механик транспорт воситасида қанақа ташқи ёритиш чироқлари ёқилган бўлиши керак?

1. Куннинг қоронғу вақтида, габарит чироқлари.
2. Яқинни ёрутувчи фара чироқлари.
3. Фалокат ёруғлик ишоралари.

6. Мажбурий тўхтаган ҳайдовчи қандай чоралар кўриши керак?

1. Яқинни ёрутувчи фаралар ёки туманга қарши фараларини ёқиши керак.
2. Юргизгич капотини кўтариб қўйиши керак.
3. Мажбурий тўхтаганда фалокат ёруғлик ишоралари ёқиши, агар у йўқ ёки бузиқ бўлса, фалокат сабабли тўхташ белгиси ахоли яшайдиган жойларда транспорт воситасидан 15 метрдан, улардан ташқарида эса 30 метрдан кам бўлмаган масофасида ўрнатилиши керак.

7. Қўл билан бериладиган огоҳлантирувчи ишора қоидага кўра қачон тугалланиши мумкин?

1. Маневрни бевосита бажаришдан олдин.
2. Маневр тугагандан сўнг зудлик билан.
3. Маневр бажарилаётган вақтда.

8. Манёвр вақтида ҳайдовчи хар доим огоҳлантирувчи ишора бериши керакми?

1. Фақат агар унинг орқасида бошқа транспорт воситаси ҳаракатланаётган холда.
2. Фақат транспорт воситасини бурилишини кўрсатувчи чироқлар билан жиҳозланган холда.
3. Фақат серқатнов ҳаракатли йўлда.
4. Фақат у ҳаракатнинг бошқа иштирокчиларини чалғитмаган холда.

9. Ҳайдовчи тўхташ олдидан огоҳлантирувчи ишора беришга қачон мажбур?

1. Фақат шу холдаки, агар унинг орқасидан бошқа транспорт воситаси ҳаракат қилса.
2. Фақат ахоли яшайдиган жойларда.
3. Барча холларда.

10. Қайта тизилиш олдидан огоҳлантирувчи ишора қачон берилиши керак?

1. Бевосита манёврини бажаришни бошлаш олдидан.
2. Манёврни бажаришни бошлагандан сўнг зудлик билан.
3. Манёврни бажаришни бошламасдан аввал.

11. Ахоли яшайдиган жойда «Фалокат» тўхташ белгиси ёки милтилловчи қизил чироқ механик транспорт воситаларидан (ён кажавасиз мотоғиклдан ташқари) камида қандай масофада қўйилиши керак?

1.10 м. 2. 15 м. 3. 30 м. 4. 40 м.

12. Фалокат ёруғлик ишоралари ёқилиши керак:

1. Тўхташ тақиқланган жойларда мажбурий тўхтаганда.
2. Йўл-транспорт ҳодисаси рўй берганда.
3. Йўлнинг ёритилмаган қисмларида тўхтаганда ва тўхтаб турганда ёки кўриниш етарли бўлмаган шароитда габарит ёки тўхтаб туриш чироқлари носоз бўлганда.
4. Барча санаб ўтилган холларда.

13. Тормозланиш бўлаги бўлган йўлда қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси бурилиш қоидасини бузди?

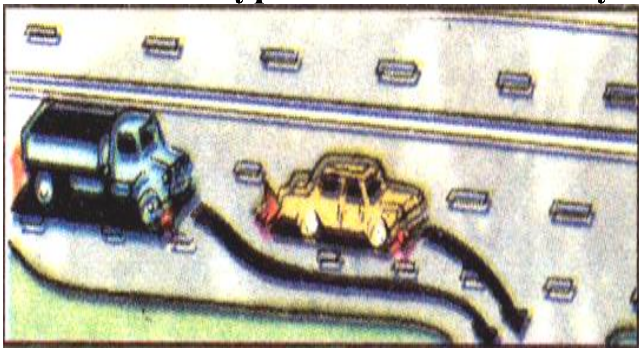

1. Ҳар икки ҳайдовчи.
2. Енгил автомобилнинг ҳайдовчиси.
3. Ҳар икки ҳайдовчи тўғри бурилдилар.

14. Автомобилларга қайси йўналишда ҳаракатланишга рухсат берилади?

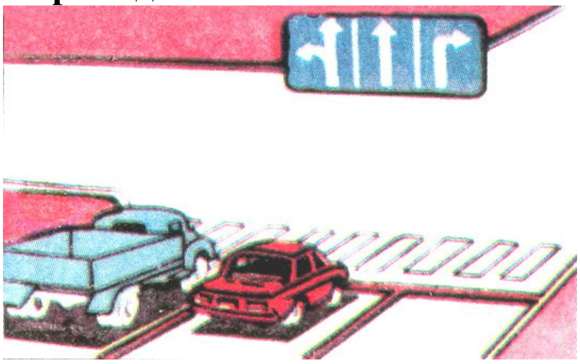

1. Енгил автомобилга тщцрига, юк автомобилга тўғрига ва чапга.
2. Фақат енгил ва юк автомобилга тўғрига.
3. Фақат енгил автомобилга тўғрига, юк автомобилга чапга.

15. Қайси транспорт воситаларининг ҳайдовчилари йўлда тезланиш бўлаги бўлганда унга чиқиш қоидасини буздилар.

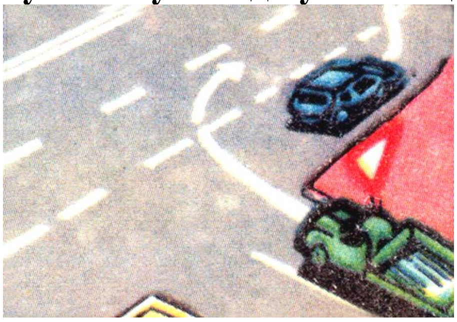

1. Ҳар икки ҳайдовчи.
2. Ҳар икки ҳайдовчи тўғри чиқади.
3. Енгил автомобилнинг ҳайдовчиси.
4. Юк автомобилнинг ҳайдовчиси.

16. Қизил автомобилнинг ҳайдовчисига трамвай йўли бўйича ҳаракатланишга рухсат этиладими?

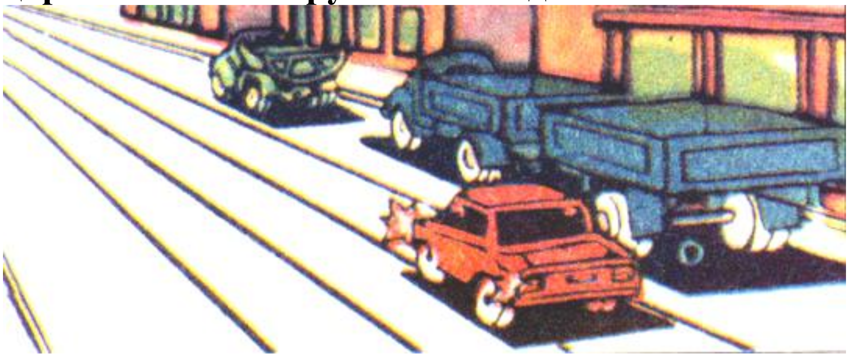

1.Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.

17. Чизиқлар билан бўлакларга ажратилган йўлнинг қатнов қисмида транспорт воситаларининг ҳаракатланиши қандай амалга оширилиши керак?

1. Қатъий бўлаклар бўйича. Узуқ чизиқдан ўтишга фақат қайта тизилишда рухсат этилади.
2. Агар қатнов қисми транспорт воситаларидан холи бўлса, бўлак бўйича қатқий эмас.
3. Агар транспорт воситаларининг ўлчамлари энига катта бўлмаса, бўлак бўйича қатқий эмас.
4. Агар қатнов қисмида тиркамали автомобиллар бўлмаса ва бунда анча тор ҳаракат оралиғини сақлаш мумкин бўлса, бўлаклар бўйича қатқий эмас.

18. Транспорт воситаси қачон фақат ўнг четки бўлакда ҳаракатланиши керак?

1.Оғир вазнли ва йирик ўлчамли юкларни ташишда.
2. Агар ҳайдовчи ўзини бетоб хис этса.
3. Агар ҳаракатланиш вақтида маҳкамланган юк бўшашиб кетса.
4. Транспорт воситаси техникавий сабабларга кўра 40км/соат дан ортиқ тезликда юра олмаса.

19. Қувиб ўтишда трамвай йўли бўйлаб ҳаракатланишга рухсат этиладими?

1. Тақиқланади.
2. Агар трамвайга тўсқинлик қилмаса, рухсат этилади.
3. Йўл-йўлакай йўналишдаги трамвай йўллари бўйлаб рухсат этилади.
4. Бунда трамвайга халақит бермаслик керак.

20. Ахоли яшайдиган жойларда рухсат этилган тўла вазни 3,5 тоннадан зиёд автомобилларнинг ҳаракатланишига қайси бўлакдан рухсат этилади?

1. Иложи борича қатнов қисмининг ўнг четига яқин бўлакдан.
2. Бошқа бўлакларда қатнов куп бўлганда исталган бўлакда.
3. Ўрта бўлакда.

21. Сиз учта бўлаги бўлган икки томонлама ҳаракатли йўл бўйлаб кетаяпсиз. Ўрта бўлакка ўтишга қандай холда рухсат этилади?

1. Фақат қувиб ўтиш учун.
2. Фақат айланиб ўтиш учун.
3. Фақат чапга бурилиш ёки орқага бурилиш учун.
4. Барча санаб ўтилган холларда.

22. Релссиз транспорт воситаларининг ҳаракатланиши учун бўлаклар сони қандай аниқланади?

1.Йўл ётиқ чизиғи билан.
2. Бўлаклар бўйича ҳаракатланиш йўналиши ёки «Бўлак бўйича ҳаракатланиш йўналиши» йўл белгилари билан.
3. Ҳайдовчининг ўзи томонидан қатнов қисмининг кенглигини, транспорт воситаларининг ўлчамларини ва улар орасидаги зарур оралиқ (интервал)ларни ҳисобга олиб.
4. Барча санаб ўтилган усуллар билан.

23. Икки томонлама ҳаракатли йўлда учта бўлак бор, сиз ўнгга бурилишингиз зарур. Сиз ушбу манёврни қайси бўлакдан амалга оширасиз?

1. Ўнг бўлакдан.
2. Ўрта бўлакдан.
3. Ўнг ёки ўрта бўлакдан.
4. Ўрта бўлакдан, лекин фақат ўнг бўлак банд бўлган вақтда.

24. Уч бўлакли бўлган икки томонлама ҳаракатланадаган йўлларда рўпарадаги ҳаракат учун мўлжалланган четки чап бўлакка ўтишга рухсат этиладими?

1.Қувиб ўтиш учун рухсат этилади.
2. Барча холларда рухсат этилади.
3. Тақиқланади.

25. Ҳаракат тезлиги 40 км/соат дан ошмайдиган транспорт воситасига қатнов қисмининг чап бўлагига чиқишга қачон рухсат этилади?

1.Қувиб ўтишда, ўзиб кетишда ёки айланиб ўтишда.
2. Бурилиш ёки қайрилиш олдидан қайта тизилишда.
3. Барча санаб ўтилган холларда.
4. Барча санаб ўтилган холларда, шунингдек, бир йўналишда ҳаракатланиш учун учта
ва ундан ортиқ бўлак бўлганда.

6- МАВЗУ: ҲАРАКАТЛАНИШ ТЕЗЛИГИ, ҚУВИБ ЎТИШ, ТЎХТАШ ВА ТЎХТАБ ТУРИШ.

1. Ишнинг мақсади: ***Ҳаракатланиш тезлиги, қувуб ўтиш ва тўхташ бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Ҳайдовчи ҳаракатнинг серқатновлигини, транспорт воситаси ва юкнинг хусусияти ҳамда ҳолатини, йўл ва об-ҳаво шароитини, шунингдек, ҳаракатланиш йўналишидаги кўринишни ҳисобга олган ҳолда транспорт воситасини белгиланган тезликдан оширмасдан бошқариши керак.

Ҳаракатланиш пайтида, ҳайдовчи аниқлай олиши имкониятида бўлган хавф ёки тўсиқ пайдо бўлса, у транспорт воситасининг тезлигини тўлиқ тўхташини таъминлайдиган даражада камайтириши ёки тўсиқни бошқа ҳаракат қатнашчилари учун хавфсиз айланиб ўтиш чораларини кўриши керак.

Хавф – йўл ҳаракати қоидаларини бузиб, бехосдан пайдо бўладиган транспорт воситалари, пиёдалар ва ҳ.к.

Тўсиқ – транспорт воситасидан тушиб қолган бирор-бир юк, йўлда бузилиб тўхтаб турган транспорт воситаси ва бошкалар.

Аҳоли яшайдиган жойларда транспорт воситалари тезлигини соатига 70 километрдан оширмасдан ҳаракатланишга рухсат этилади.

Тезликнинг бундай чекланиши фақат кириши 5.22, чиқиши 5.23 (асоси оқ рангда бўлган) йўл белгилари билан белгиланган аҳоли яшаш жойларига тегишли.

Кириш жойи 5.24, чиқиш йўли 5.25 (асоси кўк рангли) белгилар билан белгиланган ҳудуддаги тезлик аҳоли яшамайдиган жойлардаги тезлик чегараси билан бир хил бўлади.

Аҳоли яшамайдиган жойларда ва кириш йўли 5.24, чиқиш йўли 5.25 белгилари ўрнатилган ҳудудларда:

– енгил автомобилларга ва рухсат этилган тўла вазни 3,5 тоннадан ошмайдиган юк автомобилларига тезликни соатига 100 километрдан оширмасдан;

– шаҳарлараро қатнайдиган автобусларга ва микроавтобусларга тезликни соатига 90 километрдан оширмасдан;

– бошқа автобуслар, тиркамали енгил автомобилар, мотоцикллар, рухсат этилган тўла вазни 3,5 тоннадан ортиқ бўлган юк автомобилларига тезликни соатига 80 километрдан оширмасдан;

– тиркамали юк автомобилларига тезликни соатига 70 километрдан оширмасдан ҳаракатланишга рухсат этилади.

Ҳар қандай йўлларда:

– одам ташиётган юк автомобилларига тезликни соатига 60 километрдан оширмасдан;

– механик транспорт воситаларини шатакка олган транспорт воситаларига тезликни соатига 50 километрдан оширмасдан;

– хавфли, оҕир вазнли ва катта ўлчамли юкларни ташиётган, ташкилий жамланмада ҳаракатланаётган транспорт воситаларига ЙҲХБ билан келишилган тезликдан оширмасдан ҳаракатланишга рухсат этилади.

Қувиб ўтиш – эгаллаган ҳаракатланиш бўлагидан чиқиб, олдинда кетаётган транспорт воситаларидан ўзиб кетиш. Тўхтаб турган транспорт воситасини айланиб ўтиш, қувиб ўтиш ҳисобланмайди

Тўхташ ва тўхтаб туришда жойларини тўғри танлашни, қоидада тақиқланган жойларда ва белгиларнинг таъсир доираларида ушбу амални тўғри бажарилишини ўрганиш лозим.

3. Назорат саволлари.

1. Мазкур шароитда шатакка олиш кандай юқори тезлик билан амалга оширилиши мумкин?

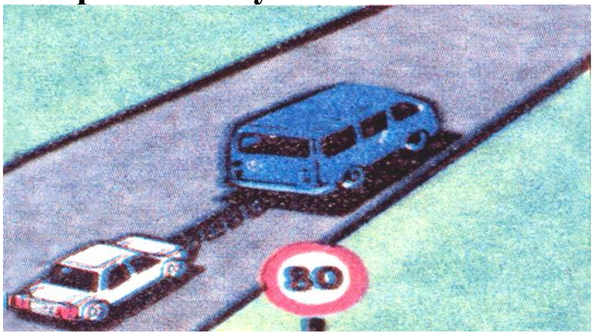

1.30 км/ соат
2. 50 км/соат
3. 70 км/соат
4. 80 км/соат

2. Агар барча транспорт воситалари 80 км/ соат тезлик билан ҳаракат қилса, ҳайдовчилардан қайси бири йўл қоидаларининг талабларини бузади?

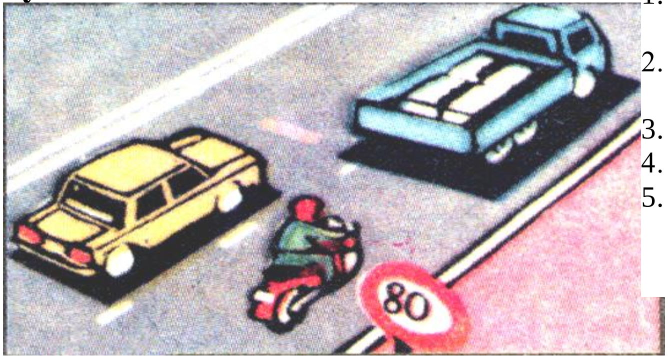

1. Мотоцикл ва юк автомобилининг ҳайдовчилари.
2. Мотоцикл ва енгил автомобилининг ҳайдовчилари.
3. Ҳамма ҳайдовчилар.
4. Мотоцикл ҳайдовчиси.
5. Ҳеч ким бузмайди.

3. Бундай йўл белгиси билан белгиланган йўл қисмларида шаҳарлараро қатнайдиган автобусларнинг қандай энг юқори тезликда ҳаракатланишга рухсат этилади?

1. 50 км/соат
2. 60 км/соат
3. 70 км/соат
4. 80 км/соат
5. 90 км/с.

4. Қаиси транспорт воситасининг ҳайдовчисига белгида кщрсатилган тезлик билан ҳаракатланиш рухсат берилган?

1. Ҳар икки ҳайдовчига.
2. Фақат микроавтобус ҳайдовчисига.
3. Хар иккисига тақиқланган.

6. Тиркамали енгил автомобилларга йўлнинг шундай йўл белгиси ўрнатилган қисмида қандай энг катта тезлик билан ҳаракатланишга рухсат этилади?

1. 60 км/соат
2. 70 км/соат
3. 80 км/соат
4. 100 км/соат
5. 110 км/соат

7. Шундай йўл белгиси бўлган йўл қисмларида руҳсат этилган тўла вазни 3,5 т дан ошмайдиган юк автомобилларига қандай энг катта тезлик билан ҳаракат қилишга руҳсат этилади?

1. 110 км/соат
2. 70 км/соат
3. 100 км/соат
4. 90 км/соат
5. 60 км/соат

8. Бундай йўл белгиси ўрнатилган йўл қисмларида мотоциклларга қандай юқори тезлик билан ҳаракатланишга рухсат этилади?

1.60 км/ соат
2. 70 км/соат
3. 80 км/соат
4. 90/соат
5. 100 км/соат

2. ҚУВИБ ЎТИШ.

1. Кўк (1) автомобилнинг ҳайдовчисига қувиб ўтиш рухсат этиладими?

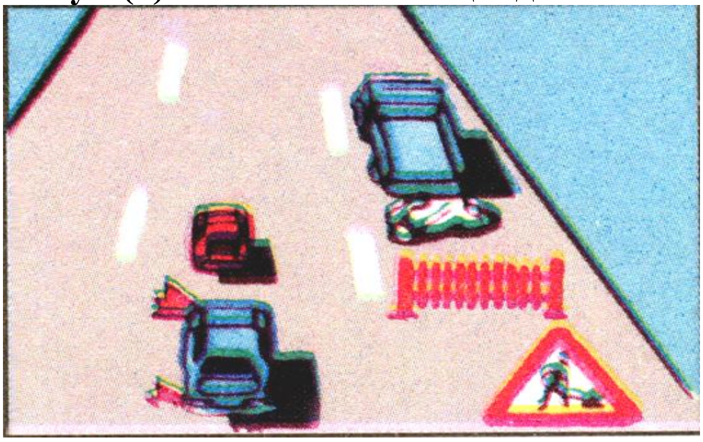

1. Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Рухсат этилади, агар қизил автомобил 40 км/соатдан кам тезлик билан ҳаракатланаётган бўлса.

2. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси қувиб ўтишни тўғри бажаряпти?

1. Юк автомобилининг ҳайдовчиси.
2. Енгил автомобилининг ҳайдовчиси.
3. Ҳар иккиси тўғри.
4. Ҳар иккиси нотўғри.

3. Бу ерда қувиб ўтишга рухсат бериладими?

1. Рухсат берилади.
2. Тақиқланади

4. Ушбу жойда қувиб ўтиш тақиқланадими?

1. Ушбу ьоиданинг 13.5 бандига асосан темир йўл кесишмасидан кейин қувиб ўтиш мумкин.
2. Рухсат берилади.
3. Тақиқланади.
4. Агар қувиб ўтилаётган транспорт воситасининг тезлиги 40 км/соатдан кам бўлса рухсат берилади.

5. Чорраҳа қисмида кесиб ўтилаётганга нисбатан асосий бўлган йўлда транспорт воситаларини қувиб ўтишга рухсат бериладими?

1. Рухсат берилади.
2. Тақиқланади.

6. Ҳайдовчи қуйидаги холатда ўнг томондан қувиб ўтиши мумкинми?

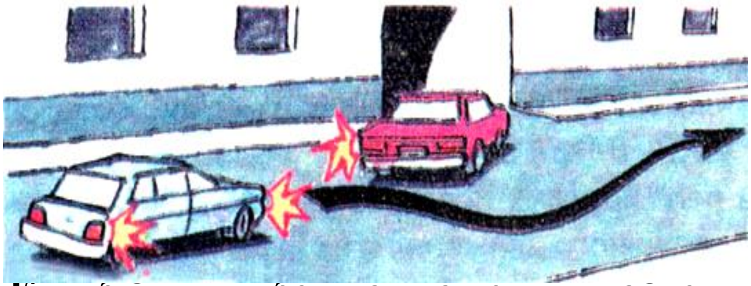

1. Ҳа.
2. Йўқ.

7. Қувиб ўтишни бошлашдан олдин ҳайдовчи нимага ишонч ҳосил қилиши керак?

1. Тўсқинлик туғдириши мумкин бўлган ўзидан кейин келаётган бирон бир ҳайдовчи қувиб ўтишни бошламаганлиги.
2. Шу бўлакда олдинда кетаётган транспорт воситасининг ҳайдовчиси бурилишга (чапга қайта тизилишга) ишора бермаганлигига.
3. Қувиб ўтишни тугаллаганида, қувиб ўтилаётган транспорт воситасига тўсқинлик туғдирмасдан, илгариги эгаллаган бўлагига қайта олишига.
1. Барча кўрсатилган ҳаракатларни бажара олишига.

8. Бу жойда қувиб ўтишга рухсат этиладими?

1.Қувиб ўтилаётган транспорт воситаси 40 км/соат дан кам тезлик билан ҳаракатланганда руҳсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Агар қувиб ўтиш темир йщл кесишмасигача тугаса, рухсат этилади.

9. Мотоцикл ҳайдовчиси қувиб ўтиш қоидасини бузаяптими?

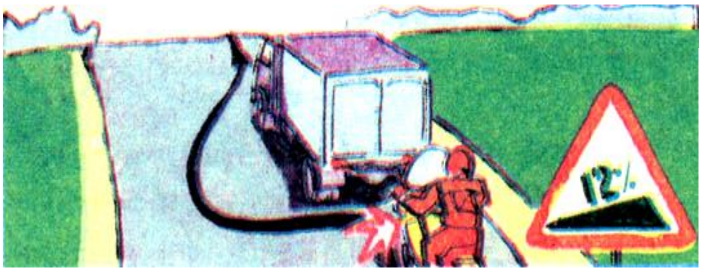

1. Ҳа.
2. Йўқ.

10. Автомобил ҳайдовчиси қувиб ўтишини қайси йўналиш бўйича тўғри бажаради?

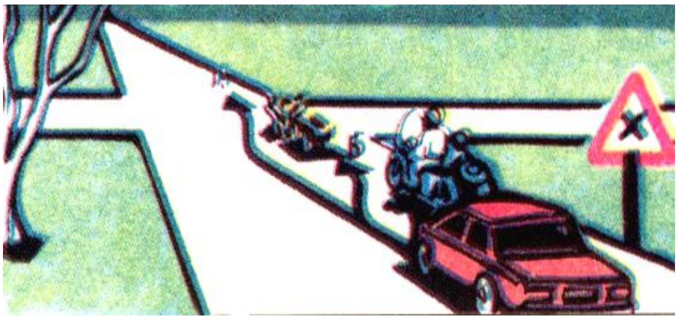

1. «А» йўналиш бўйича.
2. «В» йўналиш бўйича.
3. «А» ва «В» йўналиш бўйича.

11 .Бу жойда қувиб ўтишга рухсат этиладими?

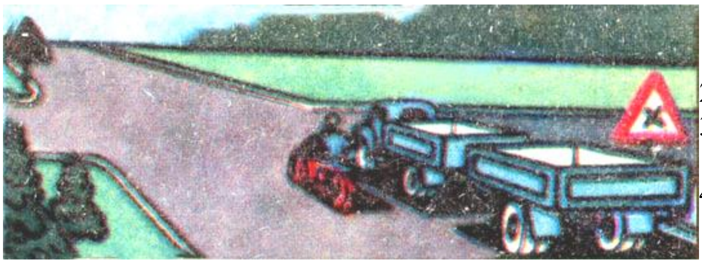

1. Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Аҳоли яшайдиган жойлардан ташьаридаги йщлларда тақиқланади.
4. Фақат ахоли яшайдиган жойлардаги йўлларда тақиқланади.

12. Бундай вазиятда қизил автомобилнинг ҳайдовчисига қувиб ўтиш рухсат этиладими?

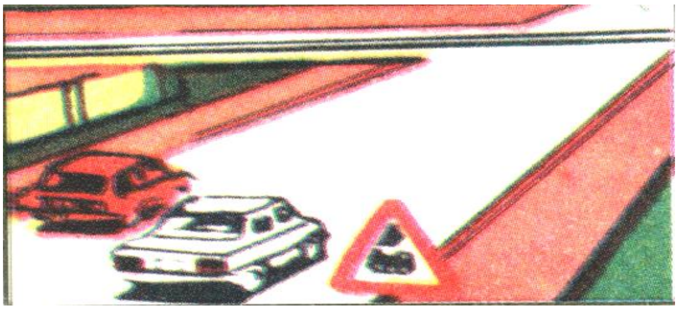

1. Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Фақат рўпарадан келаётган транспорт воситалари йўқлигида рухсат этилади.

13. Автомобил ҳайдовчиси уни бошқа транспорт воситалари қувиб ўтаётганда қандай ҳаракат қилиш керак?

1. Ҳаракат бўлагини ўзгартирмай, ўнг бурилиш ишорасини бериши.
2. Ҳаракат тезлигини оширмаслиги ёки бошқа хатти-ҳаракатлар билан қувиб ўтишга тўсқинлик қилмаслиги.
3. Ҳаракат тезлигини камайтириш, товуш ишора бериши.

14. Сиз қувиб ўтиш учун чиқдингиз ва бехосдан рўпарадан келаётган автобусни кўриб қолдингиз. Агар сиз қувиб ўтишни тугаллай олишингизга ишончингиз бўлмаса, сиз:

1.Товуш хабарини бериб ва фараларни ёқиб қувиб ўтишни уни тугаллагунча давом эттиришингиз керак.
2. Тезликни аста кўпайтиришингиз ва қувиб ўтишни тезроқ тугаллашингиз керак.
3. Тезликни камайтиришингиз ва аввал эгаллаган бўлагингизга қайтишингиз керак.

3. ТЎХТАШ ВА ТЎХТАБ ТУРИШ

1. Бу жойда автомобилнинг тўхтаб туришига рухсат берилганми?

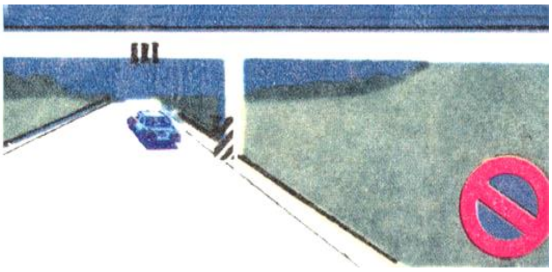

1. Берилган.
2. Тақиқланган.

2. Енгил автомобил ҳайдовчиси қандай қоидаларни бузган?

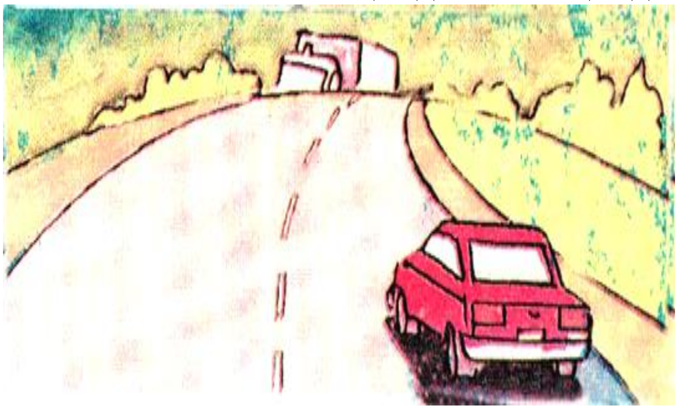

1. Фақат тўхташ қоидаларини.
2. Тўхташ ва тўхтаб туриш қоидаларини.

3. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси тўхташ қоидасини бузди?

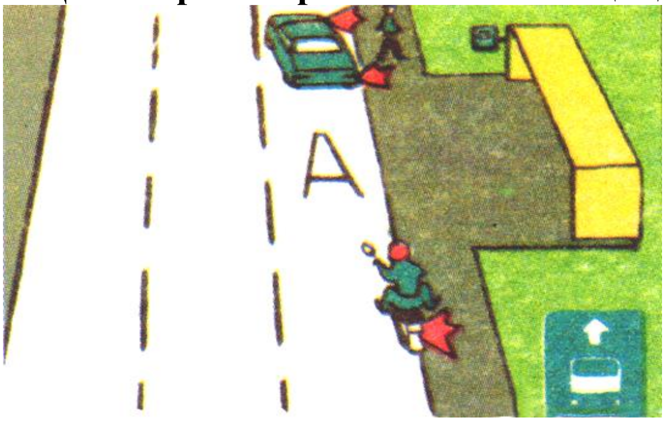

1. Фақат мотоцикл ҳайдовчиси.
2. Фақат автомобил ҳайдовчиси.
3. Ҳар иккиси бузди.
4. Ҳеч ким бузмади.

4. Қайси суратда ҳайдовчи автомобилни қоидага хилоф равишда тўхташ жойига қўйган?

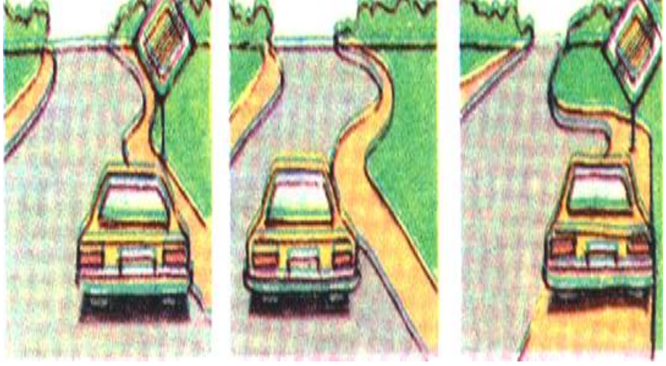

1. Фақат чапга.
2. Чап ва ўртага.
3. Барчасида.

5. Автомобил ҳайдовчиси тўхтаб туриш қоидасини буздими?

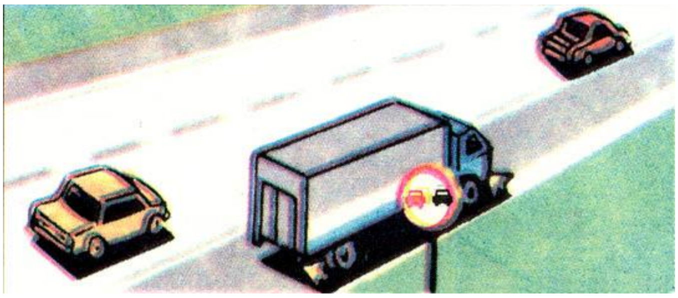

1. Рухсат этилган.
2. Рухсат этилган, агар мотоциклчининг тезлиги 40км/соатдан кам бўлса.
3. Тақиқланган.

6. Бу жойда тўхташ мумкинми?

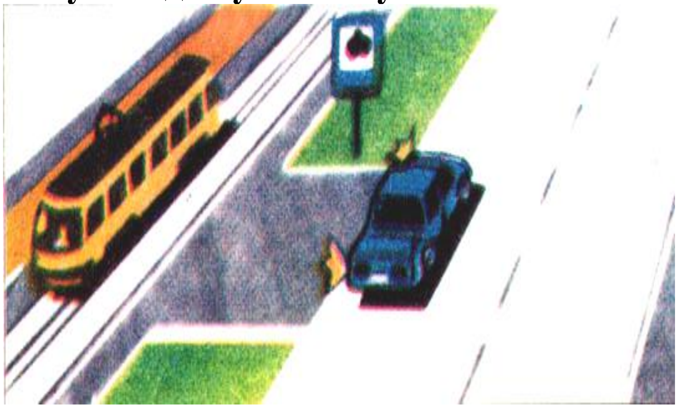

1. Мумкин.
2. Тақиқланган.

7. Қайси транспорт воситаларининг ҳайдовчилари қоидаларни бузиб тўхтадилар?

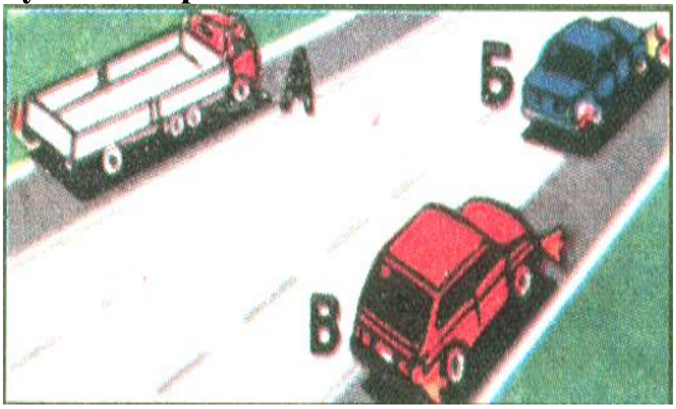

1. Фақат А
2. Фақат В
3. Фақат Б
4. В ва Б

8. Бу жойда автомобилнинг тўхтаб туришига рухсат этиладими?

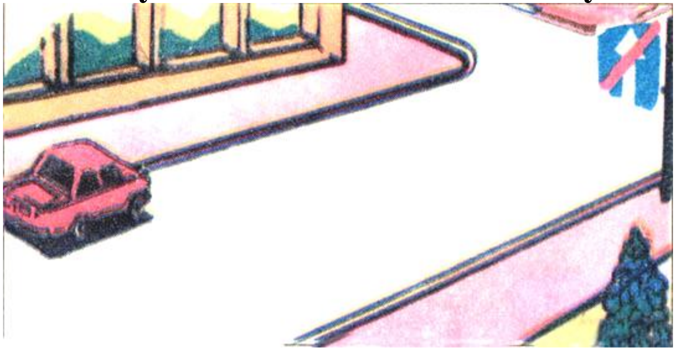

1.Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.

9. Қайси автомобилнинг ҳайдовчисига тўхташга рухсат этилган?

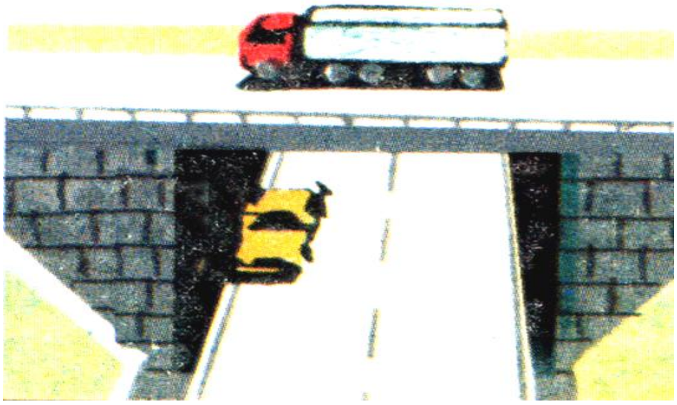

1. Енгил автомобилнинг ҳайдовчисига.
2. Юк автомобилнинг ҳайдовчисига.
3. Ҳар икки ҳайдовчига.
4. Хар икки ҳайдовчига тақиқланади.

10. Қайси автомобил тўхтаб туришга тўғри қўйилган?

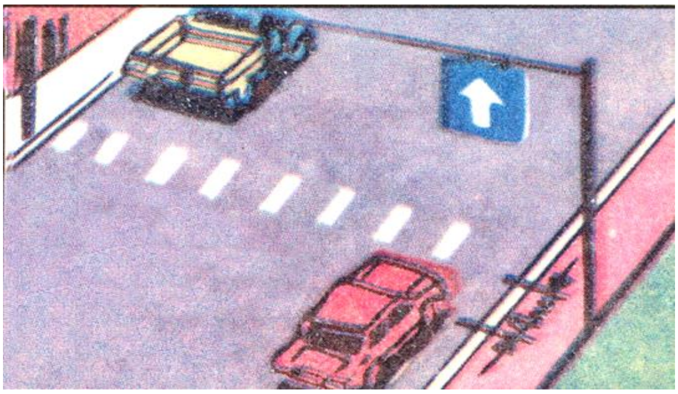

1. Юк автомобили
2. Ҳар иккиси нотўғри қўйилган.
3. Ҳар иккиси тўғри қўйилган.
4. Енгил автомобил

11. Тўхтаган транспорт билан ётиқ сидирға чизиқ орасидаги масофа қанча бўлганида тўхташ тақиқланади?

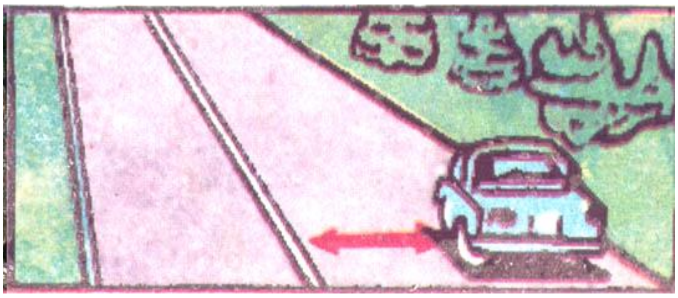

1. 6 м.
2. 5,5 м.
3. 4 м.
4. 3,5 м.
5. 2,5 м.

12. Қайси расмда ҳайдовчи йўловчиларни тушириш учун ўз автомобилини тўғри тўхтатади?

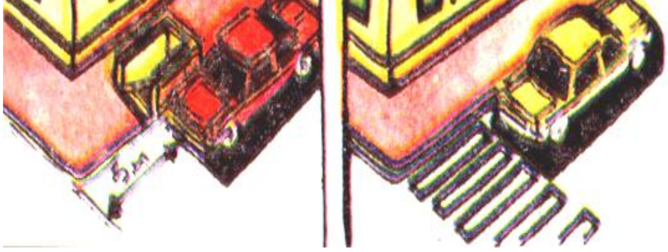

1. Чапдаги расмда.
2. Иккала расмда.
3. Ўнгдаги расмда

13. Шу жойда тўхтаб туришга рухсат этиладими?

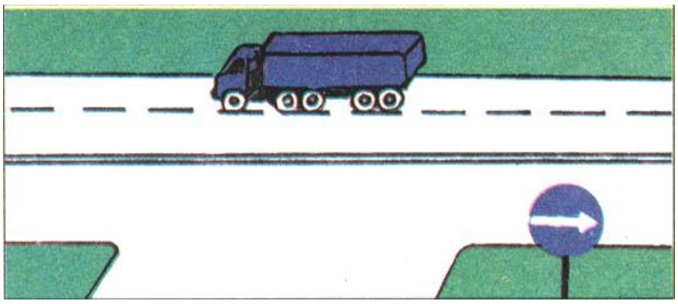

1. Рухсат этилади
2. Тақиқланади

14. Кўрсатилган ҳолда енгил автомобилга тўхтаб туришга рухсат бериладими?

1. Рухсат берилади.
2. Тақиқланади.

7- МАВЗУ. ЧОРРАҲАЛАРДА ҲАРАКАТЛАНИШ. ПИЁДАЛАР ЎТИШ ЖОЙЛАРИ ВА БЕЛГИЛАНГАН ЙЎНАЛИШДАГИ ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИНГ БЕКАТЛАРИ.

1. Ишнинг мақсади: ***чорраҳаларда ҳаракатланиш, пиёдалар ва транспорт воситалар ҳаракати бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Чапга ёки ўнгга бурилаётган ҳайдовчи кесишаётган йўлнинг қатнов қисмидан ўтаётган пиёдаларга, шунингдек, велосипед йўлкасидан йўлни кесиб ўтаётган велосипедчиларга йўл бериши керак.

Милтилловчи сариқ ишорада светофорлар ишлаётган ёки тартибга солувчи бўлмаган чорраҳаларда ҳайдовчилар тартибга солинаётган чорраҳалардан ўтиш қоидаларига, чорраҳада ўрнатил-ган имтиёз белгиларига амал қилиш шарт.

Тенг аҳамиятга эга бўлмаган йўллар кесишган чорраҳаларда, кейинги ҳаракат йўналишидан катъий назар, асосий йўлдан келаётган транспорт воситасига иккинчи даражали йўлдан келётган транспорт воситасиниг ҳайдовчиси йўл бериши керак.

Пиёдалар ўтиш жойлари ва белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларининг бекатларида қоида талабларига амал қилишни ўрганиш лозим.

3. Назорат саволлари.

1. Кўк автомобил чорраҳадан нечанчи бўлиб ўтади?

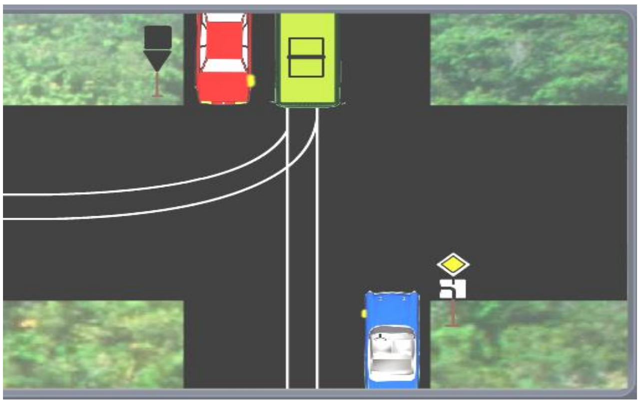

1. Биринчи.
2. Иккинчи.

2. Транспорт воситалари чорраҳадан қуйидаги тартибда ўтадилар:

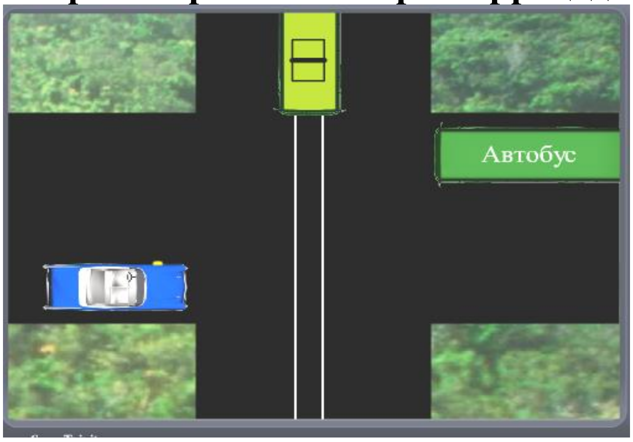

1. Трамвай, автобус ва енгил автомобил.
2. Автобус, енгил автомобил, трамвай.
3. Енгил автомобил, трамвай автобус.

3. Транспорт воситалари чорраҳадан қуйидаги тартибда ўтадилар:

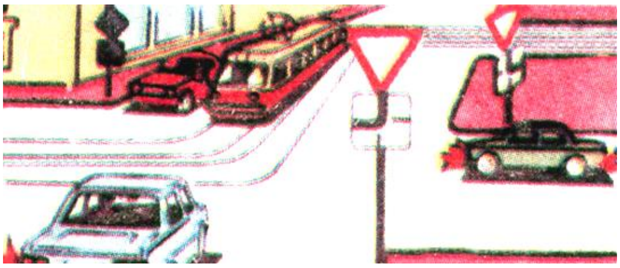

1. Қизил (3) автомобил; трамвай; яшил(2); кўк (1) автомобиллар.
2. Трамвай; қизил (3); кўк (1); яшил (2) автомобил
3. Трамвай; қизил (3); яшил (2); кўк (1) автомобил.

4. **Чорраҳадан иккинчи бўлиб ўтади**

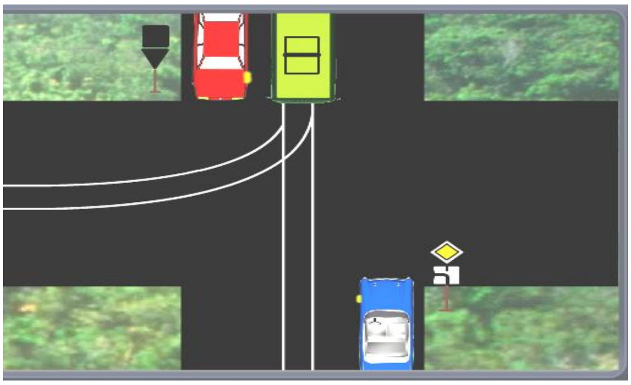

1. Трамвай.
2. Қизил (3) автомобил.
3. Кўк (1) автомобил.

5. **Чорраҳадан учинчи бўлиб ўтади:**

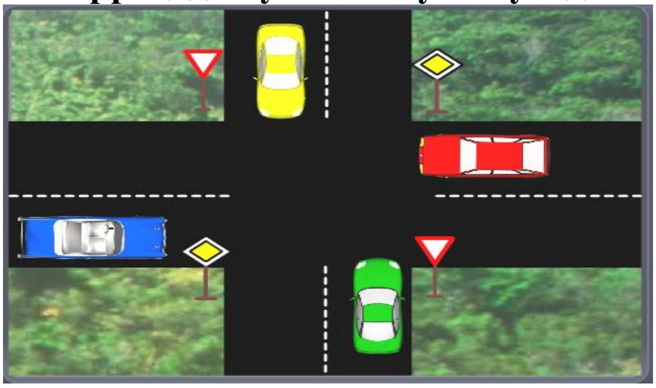

1. Яшил автомобил.(2)
2. Қизил (3) автомобил.
3. Кўк (1) автомобил.
4. Сариқ (4) автомобил

6. Чорраҳани иккинчи бўлиб кесиб ўтади:

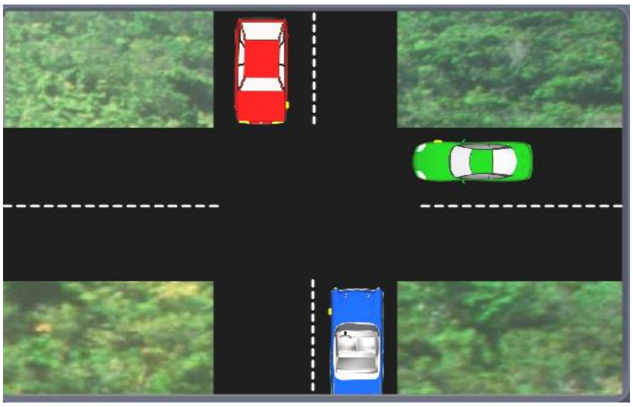

1. Қизил (3) автомобил.
2. Кўк (1) автомобил.
3. Яшил (2) автомобил

7. Чорраҳадан иккинчи бўлиб ўтади

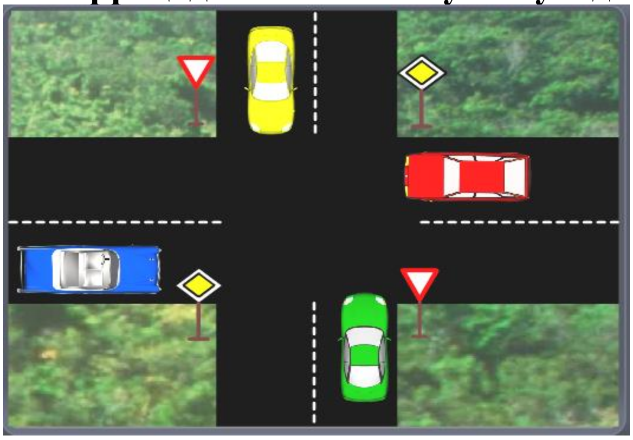

1. Яшил (2) автомобил сарик (4) билан бир вақтда
2. Қизил (3) автомобил.
3. Кўк (1) автомобил сарик (4) билан бир вақтда.

8. Чорраҳадан охирги бўлиб ўтади:

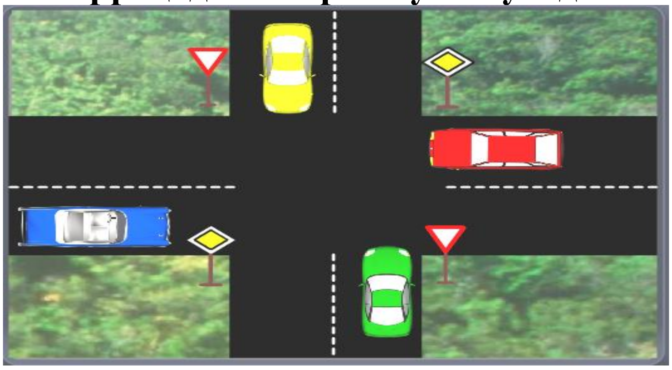

1. Кўк (1) автомобил.
2. Сариқ (4) автомобил.
3. Яшил (2) автомобил.
4. Қизил (3) автомобил

12. Чорраҳани иккинчи бўлиб кесиб ўтади:

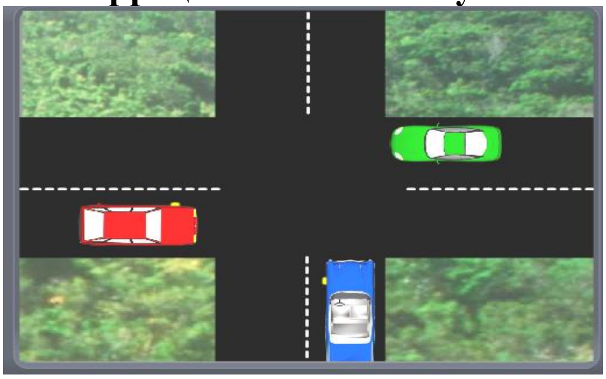

1. Қизил (3) автомобил.
2. Кўк (1) автомобил.
3. Яшил (2) автомобил

13. Чорраҳани охирги бўлиб кесиб ўтади:

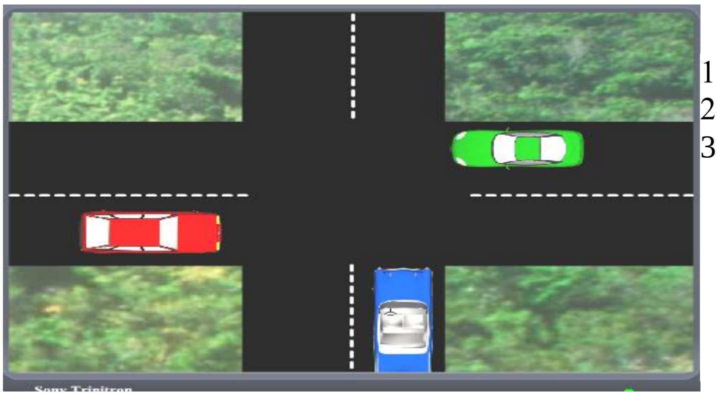

1. Яшил (2) автомобил.
2. Кўк (1) автомобил.
3. Қизил (3) автомобил.

13. Транспорт воситалари чорраҳани қуйидаги тартибда кесиб ўтадилар:

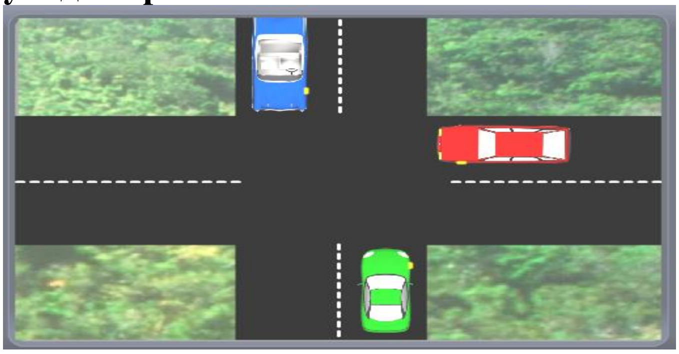

1. Кўк (1), яшил (2), қизил (3) автомобиллар.
2. Кўк (1) қизил (3) автомобилни ўтказиб юборади, сўнг эса бурилишни туғаллайди; яшил автомобил.
3. Қизил (3), кўк (1), яшил (2) автомобиллар.
4. Яшил (2), қизил (3), кўк (1)

14. Биринчи бўлиб чорраҳани кесиб ўтади:

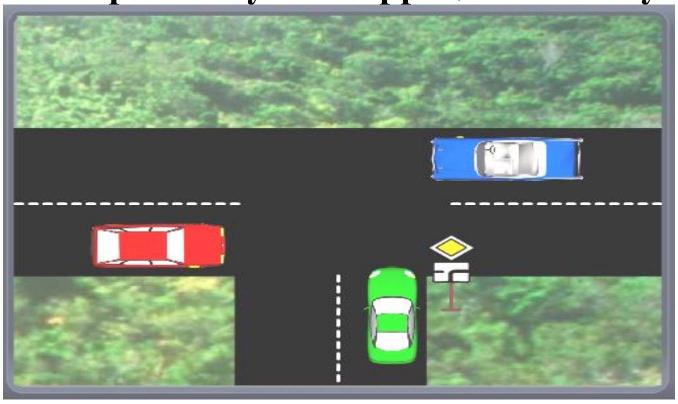

1. Қизил (3) автомобил.
2. Яшил (2) автомобил.
3. Кўк (1) автомобил.

15. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси йўл бериши керак?

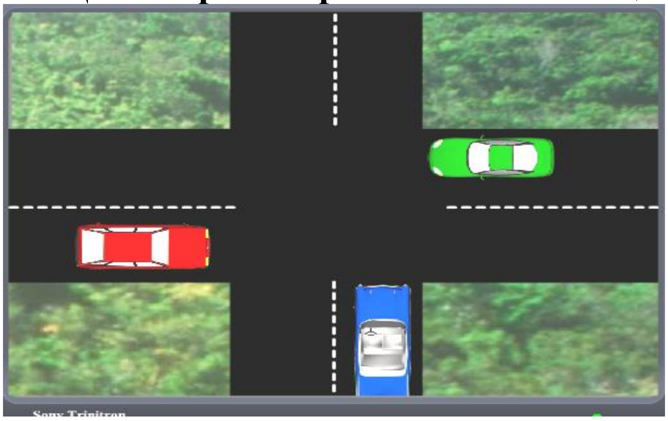

1. Қизил автомобил.(3)
2. Яшил автомобил.(2)
3. Кўк автомобил:(1)

16. Чорраҳани иккинчи бўлиб кесиб ўтади:

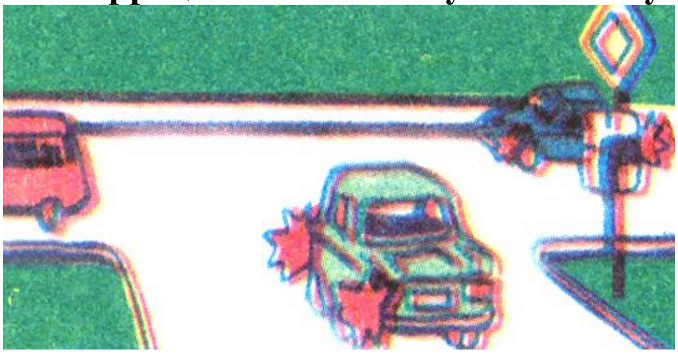

1. Қизил автомобил.(3)
2. Яшил автомобил.(2)
3. Кўк автомобил:(1)

17. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси биринчи навбатда ҳаракатланиш ҳуқуқига эга?

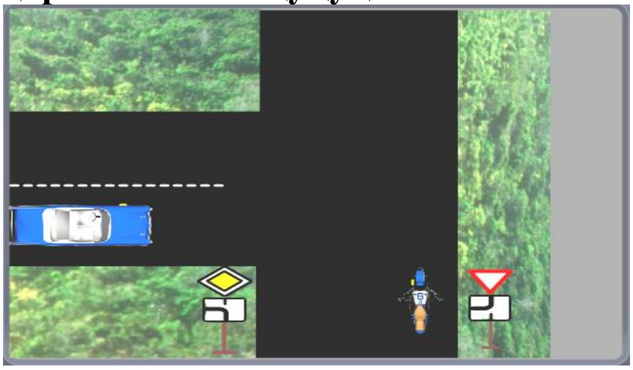

1. Автомобил ҳайдовчиси.
2. Мотоцикл ҳайдовчиси

18. Кўк автомобил чорраҳани кесиб ўтади

1. Биринчи бўлиб.
2. Иккинчи бўлиб.
3. Учинчи бўлиб.

19. Чорраҳани учинчи бўлиб кесиб ўтади:

1.Яшил автомобил (2)
2. Кўк автомобил (1)
3. Қизил автомобил.(3)

20. Транспорт воситалари чорраҳани қуйидаги тартибда кесиб ўтадилар:

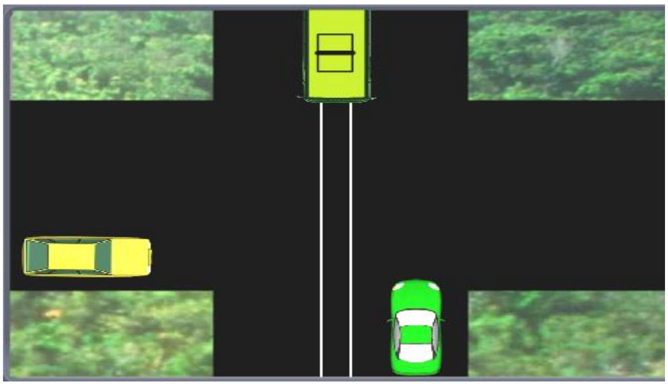

1.Трамвай, сариь(4), яшил(2) автомобиллар.
2. Трамвай ва яшил(2) автомобил, сариь(4) автомобил.
3. Яшил(2), сариь(4) автомобиллар ва трамвай.

21. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси ҳаракатланишда имтиёзга эга?

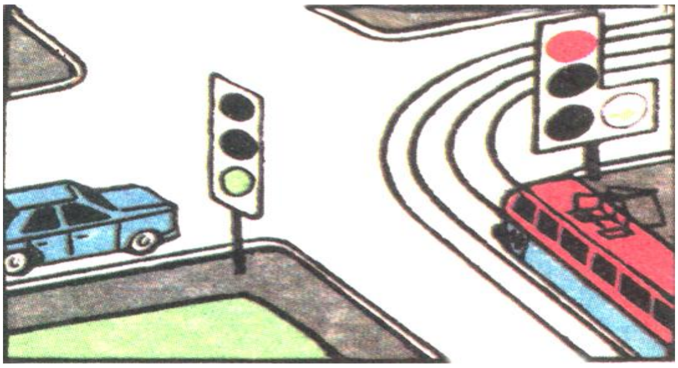

1. Автомобил ҳайдовчиси.
2. Трамвай ҳайдовчиси

22. Транспорт воситасининг ҳайдовчиси светофорнинг рухсат этувчи чироқида қатнов қисмида ўтишга улгурмаган пиёдаларга дуч келса нима қилиши керак?

1. Тезликни камайтириши, товуш ишорасини бериши ва энг кам тезлик билан пиёдаларнинг ўтиш жойидан ўтиши.
2. Товуш ишорасини бериши ва тезликни камайтирмай пиёдаларнинг ўтиш жойидан ўтиши.
3. Мазкур йўналишнинг қатнов қисмида пиёдаларнинг ўтиб олишига имкон бериши.
4. Эҳтёткорлик чораларига риоя қилган ҳолда пиёдаларнинг ўтиш жойидан ўтиши.

1. Суратдаги тасвирланган холатда ҳайдовчи нима қилиши лозим?

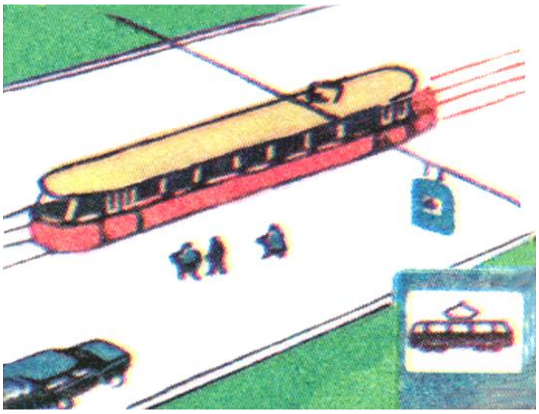

1.Тезликни зарур бўлганда дарҳол тўхташ имконини берадиган даражагача пасайтириб, ҳаракатни давом эттириш.
2. Тўхташ ва трамвай эшиклари ёпилганлан кейин ҳаракатланишни бошлаш.
3. Бекатда (йўл ўртасида) турган пиёдаларни ўтказиб юбориши.

2. Қизил автомобилнинг ҳайдовчисига шу вазиятда пиёдалар ўтиш жойи орқали ҳаракатланишни давом эттиришга рухсат этиладими?

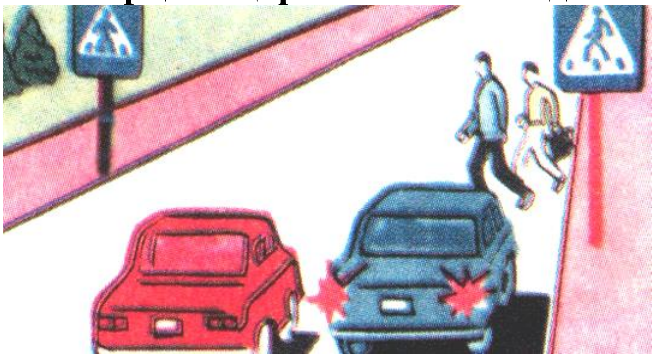

1. Рухсат этилади.
2. Тақиқланади

3. Бундай вазиятда ҳайдовчи нима қилиши керак?

1.Олдиндан яқин фара чироқларини ёқиб ва узлуксиз товуш ишорасини бериб энг кам тезлик билан турган транспорт воситасини айланиб ўтиши.
2. Қатнов қисмидан ўтаётган болаларга йўл бериш.
3. Бў йўл қисмидан ўтиши керак, чунки болалар қатнов қисмини пиёдалар ўтиш жойидан кесиб ўтмаяптилар.

8-МАВЗУ. ТЕМИР ЙЎЛ КЕСИШМАЛАРИДА ҲАРАКАТЛАНИШ. АВТОМАГИСТРАЛЛАРДА ҲАРАКАТЛАНИШ. ТУРАР ЖОЙ ДАҲАЛАРИДА ҲАРАКАТЛАНИШ. ТИК НИШАБЛИК ВА БАЛАНДЛИКЛАРДА ҲАРАКАТЛАНИШ. БЕЛГИЛАНГАН ЙЎНАЛИШДАГИ ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИНГ ИМТИЁЗЛАРИ. ТАШҚИ ЁРИТИШ АСБОБЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. МЕХАНИК ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИ ШАТАККА ОЛИШ.

1. Ишнинг мақсади: ***Темир йўл, автомагистралларда ва турар жой дахаларида ҳаракатланиш бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Транспорт воситаларининг ҳайдовчилари темир йўлларни фақат темир йўл кесишмалари орқали поездларга йўл бериб кесиб ўтишлари мумкин.

Темир йўл кесишмасига яқинлашиб келаётган ҳайдовчи йўл белгилари ва чизиқларига, светофор ишораларига, шлагбаум холатига, кесишма навбатчисининг кўрсатмаларига амал қилиши, яқинлашиб келаётган поезд йўқлигига ишонч ҳосил қилиши шарт.

Кесишма орқали ҳаракатланиш тақиқланган холларда ҳайдовчи тўхташ чизиғи, 2.5 йўл белгиси ёки светофор олдида, улар бўлма-ганда шлагбаумгача камида 5 метр, шлагбаум бўлмаганда эса биринчи темир йўл изига камида 10 метр қолганда тўхташи керак.

Бундан ташқари:

– Кесишма олдида турган транспорт воситаларининг қарама-қарши ҳарақатланиш бўлагига чиқиб айланиб ўтиши.

– Шлагбаумни ўзбошимчалик билан очиш.

– Кесишма орқали занжирли қишлоқ хўжалик, йўл қурилиши машиналари ва механизмларини юриб ўтиши.

– Темир йўл бошлиғининг рухсатисиз тезлиги соатига 8 км дан кам бўлган транспорт воситасини олиб ўтиш тақиқланади.

. Қесишма орқали ҳаракатланиш тақиқланганда тўхташ жойини белгилайди, яъни ҳайдовчи тўхташ чизиғи 2.5 рақамли белгиси ёки светофор олдида, улар бўлмаганда шлагбаумгача камида 5 м, шлагбаум бўлмаганда эса биринчи темир йўл изига камида 10 м олганда тўхташи керак.

Темир йўл кесишмасида мажбуран тўхтаб қолган ҳайдовчига мажбурият юклайди, яъни мажбуран тўхтаб қолган ҳайдовчиси дархол одамларни тушириши ва кесишмани бўшатиш чораларини кўриш зарур. Бўшатишни иложи бўлмаса икки томонга 1000 метр масофага одам юбориши, (агар 1 киши бўлса йўл яхши кўринмайдиган томонга), ўзи транспорт воситаси ёнида қолиши ва умумий хатар борлиги ишорасини бериши зарур. Поезд кўринганда тўхташ ишорасини бериб у томонга югуриши керак.

– тўхташ ишораси қўлни гир айлантириш.

– умумий хатар 1 та узун ва 3 та қисқа товуш ишораси орқали берилади.

Автомагистралларда қуйидагилар тақиқланади:

- рухсат этилган тўла вазни 3,5 тоннадан ортиқ бўлган юк автомобилларига биринчи ва иккинчи бўлаклардан бошқа бўлакларда ҳаракатланиш;

- 5.15 ёки 6.11 белгилари билан белгиланган махсус тўхтаб туриш майдончаларидан бошқа жойларда тўхташ;

- ажратувчи бўлакнинг технологик узилиш жойларига кириш ва қайрилиб олиш;

- орқага ҳаракатланиш;

- транспорт воситасини ўрганиш учун бошқариш.

Автомагисралларда пиёдалар, уй ҳайвонлари, от аравалар, велосипедчилар, мопедлар, тракторлар ва ўзи юрар машина ва механизмлар, техник тавсифномасига ёки холатига кўра тезлиги соатига 40 км дан ошмайдиган транспорт воситалари ҳаракатланиши.

– рухсат этилган тўла вазни 3,5 т дан ортиқ бўлган юк автомобилларига биринчи ва иккинчи бўлаклардан бошқа бўлакда ҳаракатланишни тақиқлайди;

– 5,15 ва 6,11 белгилар билан белгиланган махсус тўхтаб туриш майдонларидан бошқа жойларда тўхташ;

– ажратувчи бўлакнинг технологик узилиш жойларига кириш ва қайрилаб олиш;

– орқага ҳаракатланиш;

– транспорт воситасини бошқаришни ўргатиш.

Турар жой даҳаларида пиёдаларга тротуарлар ҳамда қатнов қисмида ҳаракатланишига рухсат этилади. Бунда пиёдалар имтиёзига эга бўладилар, бироқ улар траспорт воситаларининг ҳаракатланишига асоссиз халақит бермасликлари керак.

3. Назорат саволлари.

1. Занжирли бўлган қишлоқ ҳўжалик, йўл ва қурилиш механик транспорт воситаларига темир йўл кесишмасидан ўтишга рухсат этиладими?

1. Агар темир йўл бошлиғининг рухсати бўлса, рухсат этилади.
2. Механик транспорт воситаларига юклаб олиб ўтиш рухсат этилади.
3. Тақиқланади.

2. Автомагистралларда тўхташга рухсат этилганми?

1. Тақиқланган.
2. Автомагистрал яхши кўринадиган жойларда рухсат этилади.
3. Агар бир йўналишда ҳаракатланиш учун учта бўлак бўлса, рухсат этилади.
4. Тўхтаб туриш «Тўхтаб туриш жойи» ёки «Дам олиш жойи» белгиси қўйилган махсус майдончаларда рухсат этилади.

3. Автомагистралда бошқаришни ўрганиш:

1. 70 км / соатдан ортмаган тезлик билан рухсат берилган.
2. Ҳайдашни ўргатувчи йўриқчи билан бўлган ўрганувчида етарли бошқариш малакаси бўлганида 60км/соатоатдан ортиқ бўлмаган тезликка рухсат этилган.

3. Тақиқланган.
4. Агар ўрнатилаётган механик транспорт воситасида таниқли белгилари қайд этилган бўлса, рухсат этилган.

4. «Автомагистрал» белгиси билан белгиланган йўлда пиёдаларнинг ҳаракатланишига рухсат этиладими?

1.Тақиқланади.
2. Транспорт воситаларнинг ҳаракатланишига қарама-қарши фақат ахоли яшайдиган жойлардан ташқарида юришга рухсат этилади.
3. Транспорт воситаларининг ҳаракатланиши бўйлаб фақат ахоли яшайдиган жойлардан ташқарида юришга рухсат этилади.

5. Қайси жойларда орқа билан ҳаракатланиш тақиқланади?

1.Бир томонлама ҳаракатли йўлларда.
2. Кўприкларда, осма йўлларда, эстакадаларда ва уларнинг остида.
3. Тоғлик йўлларда.
4. Автомагистралларда.
5. Барча санаб ўтилган холларда.

6. Бу белги билан белгиланган йщл ьисмларида ажратувчи бщлакнинг узилиш жойида ьайрилишга рухсат этиладими?

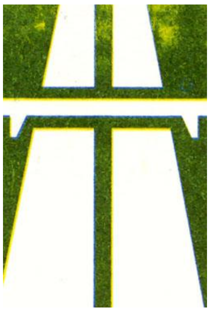

1.Рухсат этилади.
2. Таьиьланади.
3. Фаьат тщла вазни 3,5 тоннагача бщлган транспорт воситаларига рухсат этилади.

7. Мазкур белги билан белгиланган ҳудудда қандай чекланишлар киритилган?

1. Транспорт воситаларини бошқаришни ўрганиш.
2. Юргизгичи ишлаб турган ҳолда тўхтаб туриш.
3. Рухсат этилган тўла вазни 3,5 тоннадан ортиқ бўлган юк автомобилларининг махсус ажратилган, белги ёки чизиқлар билан белгиланган жойлардан ташқарида тўхтаб туриши.

8. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси йўл бериши керак?

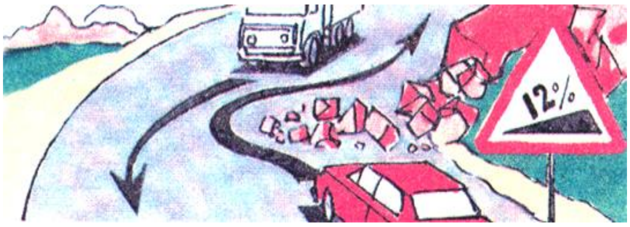

1. Юк автомобил ҳайдовчиси.
2. Енгил автомобил ҳайдовчиси.

9. Агар тегишли белгилар билан белгиланган қияликларда юзма-юз келаётган транспортларнинг ўтиб кетиши қийин бўлса, йўл бериш зарур:

1. Пастлик томон харакатланаётган транспорт воситасига.
2. Белгиланган йўналишдаги транспорт воситасига.
3. Баландликка харакатланаётган транспорт воситасига.

10. Ўнгга бурилганда шу белги билан белгиланган бўлакка ўтишга рухсат этиладими?

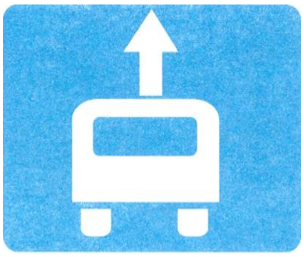

1.Рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Агар бўлак қолган ҳаракат қисмидан ётиқ сидирға чизиқ билан ажратилмаган бўлса, рухсат этилади.

11. Қайси транспорт воситасининг ҳайдовчиси йўл бериши керак?

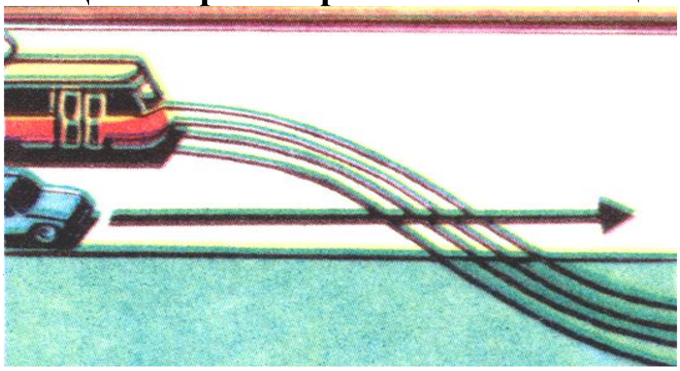

1. Автомобил ҳайдовчиси.
2. Трамвай ҳайдовчиси.

йўлнинг ёритилган қисмида ҳаракатланаётган механик транспорт воситасида қайси чироқлар ёқилган бўлиши керак?

1.Фараларнинг яқинни ёритувчи чироқлари.
2. Фараларнинг узоқни ёритувчи чироқлари ёки габарит чироқлар.
3.Фараларнинг яқинни ёритувчи чироқлари (туманга карши фаралар) ёки габарит чироқлар.

13. Куннинг қоронгу вақтида йўлнинг ёритилмаган қисмларида ҳаракатланаётганда механик траспорт воситасининг қайси чироқлари ёқилган бўлиши керак?

1. Яқинни ёки узоқни ёритувчи фаралар.
2. Фақат яқинни ёритувчи фаралар.
3. Фақат узоқни ёритувчи фаралар.

14. Орқа туманга қарши чироқлар қулланиши мумкин?

1.Куннинг қоронғи вақтида сафда ҳаракатланишда.
2. Тоннелларда ҳаракатланишда.
3. Фақат етарли кўринмайдиган шароитларда.
4. Куннинг қоронгу вақтида юк туширишда.
5. Барча санаб ўтилган холларда.

15. Ҳайдовчи кўзи қамашган тақдирда қўйидагилардан қайсинисини бажариши шарт:

1. Қатнов қисмининг иложи борича ўнг томонига ўтиб тўхташи.
2. Мажбурий тўхташ ёритгичини ёқиши ва ҳаракат бўлагини ўзгартирмаган холда тезликни камайтириши ва тўхташи.
3. Агар олдинда транспорт воситалари пайдо бўлса, бўлакни ўзгартирмай тезликни камайтириши ёки тўхташи.
4. Узоқни ёритувчи чироқни ёқиши ва тўхташи.

16. Туманга қарши фаралардан фойдаланиш мумкин:

1. Етарли кўринмайдиган шароитларда.
2. Механик траспорт воситаси шатакка олганда.
3. Санаб ўтилган барча холларда.

17. Ҳайдовчи, бошқа ҳайдовчиларнинг кўзини қамаштириши мумкин бўлган узоқни ёритувчи чироқни яқинни ёритувчига қачон алмаштириши керак. Камида:

1. Рўпарадаги транспорт воситасига 100м қолганда.
2. Рўпарадаги транспорт воситасига 150 м қолганда, шунингдек, кўпрок масофада ҳам, агар рўпарадаги транспорт воситасининг ҳайдовчиси фаралар чироғини ўчириб ёқиб шуни зарур деб кўрсатса.
3. Рўпарадаги транспорт воситасига 250м қолганда.
4. Рўпарадаги транспорт воситасига 300м қолганда.

18. Шатакка олинган автомобилда одамларни ташишга рухсат этиладими?

1. Автобусда рухсат этилади.
2. Енгил автомобилда рухсат этилади.
3. Қаттиқ улагичда шатакка олинган юк автомобили юкхонасида рухсат этилади.

19. Қандай холларда ҳайдовчиси бўлмаган транспорт воситаларини шатакка олиш мумкин?

1. Ҳамма холларда.
2. Эгилувчан ёки қаттиқ улагичда шатакка олишда.

3. Қаттиқ улагичнинг тузилиши шатакка олинган транспорт воситаларини шатакка олган транспорт воситаларининг изидан ҳаракатланишини таъминланганда.
4. Қаттиқ улагичда шатакка олишда.

20. Қаттиқ улагич транспорт воситалари орасида кўпи билан қанча масофани таъминлаши керак?
1. 2 м. 2. 3 м. 3. 4 м. 4. 5 м. 5. 6 м.

21. Қоидаларга кўра шатакка олиш вақтида бир-бирига уланган транспорт воситалари таркибининг умумий узунлиги қанча бўлиши мумкин?
1. 20м 2. 21м. 3. 22м. 4. 23м. 5. 24м.

22. Шатакка олиш тақиқланади:
1. Яхмалакда қаттиқ улагич билан.
2. Ён кажаваси йўқ мотоғикллар билан.
3. Ён кажаваси бор мотоғиклларни.
4. Улагич билан бирга транспорт воситаларининг умумий узунлиги 20 метр бўлганда.

23. Қисман ортиш усули билан автомобилни шатакка олишда йуловчилар қаерда бўлишлари мумкин?
1. Ҳар икки автомобилнинг кабинасида.
2. Шатакка олувчи автомобилнинг кабинасида.
3. Шатакка олинган автомобилнинг кабинасида.
4. Шатакка олувчи автомобилнинг кузовида.

24. Механик транспорт воситаси шатакка олинганда эгилувчан улагич қандай белгиланиши керак?
1. Қизил ва оқ рангли чизиқлар туширилган, ёруғлик қайтарадиган юзали, байроқчалар ёки тахтачалар билан.
2. Транспорт воситаси орқасига мустаҳкамланган фалокат тўхтатиш белгиси билан белгиланиши керак.
3. Транспорт воситаси олди томони оқ рангли, орқаси қизил рангли фонарлар билан белгиланиши керак.

25. Тормоз тизими ишламаётган транспорт воситасини шатакка олиш мумкинми?
1. Агар шатакка олган транспорт воситасининг ҳақиқий вазни шатакка олинувчи транспорт воситаси вазнидан икки баробар ортиқ бўлса, қаттиқ улагич билан.
2. Фақат қаттиқ улагичда.
3. Агар шатакка олинган транспорт воситасида ҳайдовчи бўлса, ҳар қандай усул билан.
4. Фақат унга қисман ортиш усули билан.

9- МАВЗУ: ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИ ТАҚИҚЛОВЧИ ШАРТЛАР.

1. Ишнинг мақсади: ***Транспорт воситаларидан тақиқловчи шартлар бўйича бўйича талабаларда амалий тушунчаларини ҳосил қилиш учун турли ҳил машқларни амалди бажариш.***

2. Умумий маълумотлар.

Транспорт воситаларидан фойдаланишни тақиқловчи шартларда тормоз тизими, бошқарув қурилмаси бўйича ўрнатилган меъёрларни билиш, ташқи ёритгичлар, ойна тозалагич ва ойна ювгичлар, мотор ҳамда транспорт воситаси тузилишининг бўлак қисмлари юзасидан қоида талабларини ўрганиш лозим бўлади.

Бошқарув қурилмасидаги люфт йиғиндисининг энг юқори меъёрлари:

- Енгил автомобиллар ва улар асосида яратилган юк автомобиллари ҳамда микроавтобуслар -10
- Автобуслар -20
- Юк автомобиллари -25

Шиналар учун меъёрлар:

Енгил автомобиллар шинаси накшлари изларининг қолдиқ чуқур-лиги 1,6 мм, юк автомобилларники - 1,0 мм, автобусларники - 0,8 мм.

3. Назорат саволлари.

1. Санаб ўтилган шароитлардан қай бирида автомобиллар ва автопоездлардан фойдаланиш тақиқланади?

1. Гидравлик тормоз тизимининг зичлиги бузилганда.
2. Тўхтаб туриш тормоз тизими ҳаракатсиз холатдаги тўла вазндаги транспорт воситаларини 16% дан кам бўлган қияликда ушлаб тура олганда.
3. Тўхтаб туриш тормоз тизимининг ричагини тутиб турувчи мослама ушлаб турганда.

2. Агар пневматик узатманинг зичлиги бузилиб, компрессор ишламай турганда бошқарув асбобларининг эркин холатида ҳаво босимининг 30 дақиқада қанча кг/см^2 пасайишига сабаб бўлса, тормоз тизими носоз ҳисобланади?

1. 0,2. 2. 0,4. 3. 0,5. 4. 0,75. 5. 1,0.

3. Қоидаларга кўра юк автомобилларининг бошқарув қурилмасидаги люфтлар йигиндиси кўпи билан қанча бўлиши мумкин?

1. 16^0. 2. 20^0 3. 25^0 4. 26^0 5. 30^0

4. Транспорт воситасининг битта ўқига ҳар хил нақшли шиналарни ўрнатиш рухсат этиладими?

1. Фақат олдинги ўқига рухсат этилади.
2. Олдинги етакчи кўприкли автомобилнинг фақат орқа ўқига рухсат

этилади.
3. Тақиқланади.

5. Автобус шинаси изи нақшларининг қолдиқ чуқурлиги камида қанча бўлиши керак?

1. 0,8 мм. 2. 1,0 мм. 3. 1,6 мм. 4. 2,0 мм. 5. 2,5 мм.

5. Иккинчи даражада таъмирлаш йўли бўйича тикланган шиналарни енгил автомобилларга ўрнатишга рухсат этиладими?

1. Тақиқланади.
2. Автомобилнинг ҳар икки ўқига рухсат этилади.
3. Фақат орқа ўқига рухсат этилади.

6. Агар транспорт воситасининг тузилишида кўзда тутилган орқани кўрсатадиган кўзгулар ўз жойида бўлмаса, автомобилдан фойдаланишга рухсат этиладими?

1. Агар орқа ойна пардалари билан беркитилмаган бўлса рухсат этилади.
2. Тақиқланади.
3. Лоақал битта кўзгу бўлса рухсат этилади.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. «Йўл ҳаракати қоидалари». Тошкент – 2001 й., 88 бет.
2. Н. Мухитдинов, А. Иноятов, У. Усмонов.«Йўл белгилари ва йўл чизиқлари». Тошкент – 2001 й., 48 бет.
3. Қ.Х.Азизов. «Йўлларда хавфсиз ҳаракатланиш асослари». Тошкент – 2005 й., 72 бет.
4. Н.Ф.Муҳитдинов, А.А.Ҳамидуллаев, Б.У.Умаров «Йўл ҳаракати қоидаларига шарҳлар ва амалий тавсиялар». Тошкент - 2009 й., 144 бет.

Мундарижа

Бет

1-мавзу: Умумий қоидалар. Қоидаларда қўлланиладиган асосий тушунча ва атамалар. Ҳайдовчиларнинг мажбуриятлари. ЙТҲ содир этган ҳайдовчиларнинг мажбуриятлари. Йўл белги гуруҳлари. Уларни йўл кўча шароитида қўлланилиши……………………………………3

2-мавзу: Йўл белги гуруҳлари. Уларни йўл кўча шароитида қўлланиши……………………………………………………………………6

3-мавзу: Йўл белги чизиқлари. Уларни йўл кўча шароитида қўлланилиши…………………………………………………………………17

4-мавзу: Пиёдаларнинг вазифалари. Йўловчиларнинг вазифалари. Махсус транспорт воситаларининг имтиёзи. Светофор ва тартибга солувчининг ишоралари……………………………………………………..…20

5-мавзу. Огоҳлантирувчи ва фалокат ишоралари, фалокат сабабли тўхташ белгисининг қўлланилиши. Ҳаракатланишни бошлаш, йўналишни ўзгартириш. Йўлнинг қатнов қисмида транспорт воситаларининг жойлашиши……………………………………………..……………………24

6- мавзу: Ҳаракатланиш тезлиги, қувиб ўтиш, тўхташ ва тўхтаб туриш…………………………………………………………………..……29

7- мавзу. Чорраҳаларда ҳаракатланиш. Пиёдалар ўтиш жойлари ва белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларининг бекатлари……………………..……38

8-мавзу. Темир йўл кесишмаларида ҳаракатланиш. Автомагистралларда ҳаракатланиш. Турар жой даҳаларда ҳаракатланиш. Тик нишаблик ва баландликларда ҳаракатланиш. Белгиланган йўналишдаги транспорт воситаларининг имтиёзлари. Ташқи ёритиш асбобларидан фойдаланиш. Механик транспорт воситаларини шатакка олиш……………………………………………………………………45

9- мавзу: Транспорт воситаларидан фойдаланишни тақиқловчи шартлар………………………………………………………………….……51